

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INŠERATNI ODDELEK:
LJUBLJANA, PUCCINIEVA UL. 5
TELEFON ŠT. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26.

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA
IZDAJA „JUTRA“ MESEČNA NAROČNINA ZNANA
S LIRE. NEVAROČENI ROKOPISI SE NE VRAČAJO

Alle Durchbruchversuche der Sowjets vereitelt

Erfolgreiche Säuberung zurückeroberter Gebiete bei Shaschkoff - Feindliche Angriffe im Westabschnitt der süditalienischen Front unter hohen Verlusten abgewiesen - Angloamerikanische Landung beiderseits Nettuno - Von der Luftwaffe wirksam bekämpft

Aus dem Führerhauptquartier, 23. Jan. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Während im Raum von Kirovograd die Kampfaktivität etwas auflebte, beschränkte sich der Feind im übrigen Südtal der Ostfront auf örtliche Unternehmungen, die erfolglos blieben.

Im Gebiet von Shaschkoff wurden bei der Säuberung zurückeroberter Gebiete in der Zeit vom 18. bis 22. Januar über 1000 Gefangene eingebracht, 45 Panzer, 57 Geschütze sowie zahlreiche sonstige Waffen erbeutet oder vernichtet.

Zwischen Pripjet und Beresina geht die Abwehrschlacht mit steigender Heftigkeit weiter. Erneute Durchbruchversuche der Bolschewisten wurden in schweren wechselseitigen Kämpfen unter besonderer wirksamer Unterstützung durch unsere Artillerie vereitelt, einige Einbrüche abgeregelt.

Auch nördlich des Dnepr setzen die Sowjets ihre Angriffe mit starken Kräften fort. Sie wurden unter hohen Verlusten für den Feind abgewehrt. Um eine Einbruchsstelle wird noch erbittert gekämpft. Süd-

westlich Leningrad vereitelten unsere Truppen in harten Kämpfen auch gestern alle Durchbruchversuche der Bolschewisten und schossen 20 feindliche Panzer ab.

Im Westabschnitt der süditalienischen Front griff der Feind nach starker Artillerievorbereitung erneut unsere Höhenstellungen an. Er wurde unter hohen Verlusten abgewiesen. Feindliche Übersetzversuche über den Gari brachen im zusammengefassten Feuer unserer Artillerie zusammen. 500 Gefangene wurden eingebracht.

In den Morgenstunden des 22. Januar landeten britisch-nordamerikanische Truppen beiderseits Nettuno an der Küste des Tyrrhenischen Meeres. Die Gegenmaßnahmen laufen. Die Luftwaffe bekämpfte die feindliche Landungsflotte mit gutem Erfolg. Sie versenkte vier große Landungsschiffe von insgesamt 12.000 BRT und beschädigte acht größere Einheiten und mehrere Landungsboote schwer. In Luftkämpfen und durch Flakartillerie wurden im italienischen Raum 13 feindliche Flugzeuge abgeschossen.

Vsi sovjetski poizkusi prodora izjalovljeni

Uspešno odlaševanje zopet osvojenih področij pri Zaškovu - Sovražnikovi napadi na zapadnem odseku južnoitalijanskega bojišča odbiti z visokimi izgubami - Angloameriško izkrcanje na obeh straneh Nettuna - Letalstvo uspešno posega v boje

Führerjev glavni štab, 23. Jan. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil objavlja:

Dočim je na področju pri Kirovgradu bojevanje nekoliko oživilo, se je sovražnik na ostalem južnem delu vzhodnega bojišča omeji na krajne akcije, ki so ostale brezuspešne.

Na področju pri Zaškovu je bilo pri čiščenju zopet osvojenega področja od 18. do 22. januarja dovedenih nad tisoč ujetnikov, zaplenjenih ali uničenih pa je bilo 45 oklopnikov, 57 topov ter številno drugo orožje.

Med Pripjetom in Beresino se nadaljuje obrambna bitka z naraščajočo silovitostjo. Ponovni boljševiški poizkusi prodora so bili v težkih izpremenah polnih bojih s posebno učinkovito podporo našega topništva izjalovljeni, nekateri vdori pa zajezeni.

Tudi severno od Dneprskega jezera so se nadaljevali sovjetski napadi s močnimi silami. Bili so z velikimi izgubami za

sovražnika odbiti. Za neki vdor so saj ogorčeni boji.

Južnozapadno od Leningrada so tudi večer izjalovile naše čete v hudih bojih vse boljševiške poizkuse prodora in sestrelile 220 sovražnikovih oklopnikov.

V zapadnem odseku južnoitalijanskega bojišča je sovražnik po močni topniški pripravi ponovno napadel naše višinske postojanke. Bil je s hudimi izgubami odbit. Sovražnikovi poizkusi prehoda Garda so propadli v strajmenem ognju našega topništva. Dovedenih je bilo 500 ujetnikov.

V jutranjih urah 22. januarja so se izkrcali angloameriške čete ob obeh straneh Nettuna na obali Tirenskega morja. Protinapad so v teku. Letalstvo je z dobrim uspehom napadalo sovražnikovo izkrcavalno morarico. Potopilo je 4 velike izkrcavalne ladje s skupno 12.000 bnt. in težko poškodovalo 8 večjih edinic in več izkrcavalnih čolnov. V letalskih bojih in s protiletalskim topništvom je bilo nad italijanskim področjem sestreljenih 13 sovražnikovih letal.

Manifestacija slovenskega delavstva

Zastopniki slovenskega delavstva so izročili predsedniku pokrajinske uprave gosp. div. generalu Rupniku podpisane Industrijske delavce iz Ljubljane in bližnje okolice na slovenski protikomunistični spomenik. 8745 tovarniških delavcev iz industrijskih podjetij v Ljubljani in bližnji okolici je s svojimi podpisi na božični deklaraciji pred vsem svetom javno in jasno izpričalo, da slovensko industrijsko delavstvo ni in ne bo bilo za komunistično pripravo, da ne sme imeti nič skupnega z lažnivo »osvobodilno fronto«, temveč da je trdno odločeno korakati rami ob rami z ono ogromno večino slovenskega naroda, ki je napovedala komunizmu pri nas nezopredn boj do njegovega končnega iztrebljenja.

Ta močna delavska manifestacija je tem pomembnejša, ker je znano, da so komunistični agitatorji baš med delavstvom najbolj rovarili in da so računali na to, da jim bo zapeljano in zaslepljeno, s komunističnimi frazami zavedeno slovensko delavstvo v množicah sledilo. Da temu ni tako, jasno priča dejstvo, da je protikomunistično deklaracijo podpisalo nad 80% vsega industrijskega delavstva v Ljubljani in neposredni okolici. To delavstvo je s tem nepreklicno in spontano izrazilo svojo odločenost, da ne bo slišati o kakem komunističnem »srazu«, marveč da hoče biti in ostati sestavni del skupnega slovenskega narodnega občestva.

Komunisti ter njihovi odkriti in skriti zagovorniki in podporniki so sicer tudi to pot napeli vse sile svoje teroristične propagande, da bi prepričali tako odločno opredeljeno slovensko delavstvo. Toda tudi tu so doživeli vprav katastrofalno poraz. Slovensko delavstvo jih je po njihovih lastnih delih dovolj spoznalo in jim obrnilo hrbet. Dokončno se je otreslo strahu pred komunističnim terorjem. In v tem je drugi veliki pomen delavskih podpisov na božični deklaraciji. Prvi je ta, da je delavstvo z njimi manifestiralo svojo pripadnost k narodnemu protikomunističnemu taboru, drugi pa v tem, da teh skoro 6000 podpisov dokazuje, da je komunistični teror v naših industrijskih obratih strl.

Laško je razumljivo, da komunističnemu vodstvu to ne gre v račun. S tem so namreč prekršili njegovi glavni načrti in računi. Terorja komunističnih trojk po obratih je enkrat za vselej konec in tako je slovensko delavstvo sedaj končno prišlo do svobodne besede in je s prepričljivo spontanostjo jasno izpovedalo svoje mnenje, ki predstavlja v resnici najhujšo obsodbo komunizma, ki si je doslej - dasi docela neupravičeno - prisvajalo vlogo predstavnika delavstva. Že samo to, da je sedaj konvencionalno raztrgana tudi ta komunistična krinka, je dovolj poudarka, da se te močne manifestacije delavskih vrst veseli vsa poštena in iskreno misleča slovenska javnost.

To slovensko delavstvo, ki je tako neustrašno izpričalo svojo skupnost s slovenskim narodnim občestvom, pa tudi zasluzi, da se mu zagotovi tak obstoj, da bo moglo dostojno preživljati sebe in svoje družine. Predsednik pokrajinske uprave g. general Leon Rupnik, ki je s svojimi dosedanjimi ukrepi dokazal, da so mu zadeve slovenskega delavstva pri srcu, je delavskemu poslanstvu zagotovil, da bo potrebam slovenskih delavcev in delavk tudi v bodoče posvečal vse svoje sile. Pa tudi delodajalci tega delavstva so poklicani in dolžni, da prav tako s svoje strani store vse, da bo prišla ta v najtežjih časih slovenskega naroda porojena skupnost do vidnega in otipljivega izraza tudi v odnosih med delodajalci in delojemalci.

Švicarski tisk o boljševiški nevarnosti

Bern, 20. Jan. R. Švicarski tisk se bavi z boljševiško nevarnostjo, ki preti Evropi in priznava, kakor n. pr. »Currier de Genève«, da bi angloameričani v primeru, ako bi boljševiki prebili nemško obrambno fronto na vzhodu, ne bili sposobni zajeziti boljševiške nevarnosti v Evropi. List »Neue Berner Zeitung« pripomni, da je značilen Višinskijev nastop v Neaplju, ki dokumentira Krenljevo namero, pridobiti si vpliv tudi v Italiji. Podobna rovarjenja je ugotovil list tudi v severni Afriki, kjer Moskvi ne gre za osebo generala de Gaulle, temveč za samo Francijo, namreč za sovjetsko-ruski vpliv v tej deželi.

Bern, 20. Jan. R. »Basler Nachrichten« prinasa članek z naslovom »Sovjetsko postopanje na Baltiku«. Članek prikazuje, kako je dejansko prišlo do sovjetske priključitve Litve k Sovjetski zvezi! Iz Moskve prispeli podkomisar za zunanje zadeve Dekanozov je imenoval neke vrste ljudskofrontasto vlado, ki pa je bila že v dveh tednih izpremenjena v pravo komunistično vlado. Ta je 5. julija 1. 1940 raz-

pisala »volitve« v »ljudski parlament«, ki naj bi bile 24. julija. Dva dneva pred tem, v noč na 22. julija, so bile v vsej deželi izvršene množične aretacije vodilnih osebnosti. V deželi je bilo okrog 300.000 rusko-armejevc, tako da je prišel na vsakih deset prebivalcev en vojak. Pod takim terorjem so se nato izvršile volitve. Predstavljale so najpogostejšo potvorbo volje litovskega naroda, toda še ni bilo vsega dela dovolj. Pred volitvami namreč niti z besedo ni bilo omenjeno, da bo naloga »ljudskega parlamenta« izklicanje sovjetske republike in »sproščanje za sprejem« v Sovjetsko zvezo. To je zvedel litovski narod šele po volitvah. S tem je sovjetska vlada, ki je zasedla Litvo, kršila na najodločnejši način splošno veljavne norme mednarodnega javnega prava, zlasti pa še, kakor ugotavlja članek ob koncu, skupno pet pogodb, ki jih je sklenila Litva s Sovjetsko zvezo, in sicer: 1. mirovno pogodbo, 2. nenapadno pogodbo, 3. Briand-Kelloggov pakt, 4. konvencijo o predelitvi napadalec, in 5. pogodbo o medsebojni pomoči.

Izgube ameriške vojske

Berlin, 22. Jan. R. Mednarodni informacijski urad poroča: Ameriški vojni minister Stimson je nedavno navedel ameriške izgube do 23. decembra preteklega leta, ki naj bi uradno znašale 105.220 ranj, med njimi 16.831 padlih, 38.916 ranjenih, 24.067 pogrešanih ter 25.415 tiskih, o katerih se ve, da so v ujetništvu.

Glede na teške izgube, ki so jih prizadele nemške in japonske sile Amerikanom na bojiščih v Tunisu, na Siciliji in južni Italiji ter v arktičnih borbah na Pacifiku, se samo po sebi vsiljuje vtis, da so Stimsonove navedbe, če ne drugo, vsaj močno frizirane. Glede števila ranjenih je to itak mogoče brez posebne težave dokazati. Stara izkušnja nes uči, da je skupno število ranjenih vedno večkrat višje kakor ostale skupne izgube. Te izgube ranjenih in bolnih so splošno vsaj dva do trikrat tolikšne kakor ostale izgube. Če vzamemo, da je to število samo dvakrat tako veliko kakor ostale izgube, potem dobimo število 132.626 ranj, ki so bili zaradi ran ali bo-

lezni izločeni. Stimsonove navedbe se torej lahko nanašajo samo na težke ranjence, ki so postali popolnoma nesposobni za vsako vojaško opravilo. Ameriški vojni minister je torej zatajil dejstvo, da je za najmanj 80 do 90 tisoč mož ameriške vojske v bolnišnicah in da je izločena njihova uporaba na bojišču za daljši ali krajši čas.

Upravičen je torej sklep, da so tudi ostale Stimsonove navedbe na enak način falzificirane. To velja za številke o pogrešanih in mrtvih, ki so s 24.067 in 16.831 sumljivo nizke glede na velike izgube, ki nastajajo za Američane že pri prevozu čez Pacifik, Atlantik in Sredozemsko morje. Tehniška friziranja števil je tudi v tem primeru enostavna, kajti ameriško vojni ministrstvo večjih potopitev do nadaljnjega kvantitativno ne jemlje na znanje. Če vemo, da je samo na Sredozemskem morju po preloženih nemških centvah izgubilo najmanj 10.000 ameriških vojakov zaradi potopitev življenj, potem lahko sklepamo glede na samo po sebi umevno metodo Stimsonovih falzifikatov.

Kdo bo Churchillov naslednik?

Stockholm, 22. januarja R. O vprašanju Churchillovega nasledstva razpravlja angleški novinar Kennet de Courci v angleškem mesečniku »Review of World Affairs«. Churchillovi politični izgledi so sedaj po Courcijevem mnenju tesno povezani z njegovim zdravstvenim stanjem. Ako postane Churchill sedaj, ko stopa vojna v najbolj kritično dobo, »polinvalide«, se bodo takoj dvignili kritiki, ki bodo zahtevali aktivno vodstvo. S katere koli strani premočimo ta problem, vedno pridemo do zaključkov, da stojimo pred izprememami svetovnega pomena. Položaj na postaja še bolj zamotan, ker postaja Churchillova vladna koalicijska že nekaj časa iz notranjepolitičnih razlogov počasi vedno slabotnejša. Samo Churchill se drži skupaj svoje volje. Brez njega bi bili konservativci v zelo težavem položaju. V bodočnosti, polni negotovosti, je pač važno vprašanje, kdo je kraljev svetovalec. Če bo Churchill še politično aktiven in istočasno ministrski predsednik, bo pač ob svojem odstopu priporočil za svojega naslednika Edena. Če pa Churchillu to več ne bi bilo možno, potem se bo kralj ozrl na Attleeja in poslušal njegov svet. Socialisti se bodo stoprav drznili pustiti Edena na cedilu. Saj so vendar dokaj dolgo z njim delali. Če bi pa Attlee podlegel izkušnjam in predlagal splošne volitve, v katerih bi ugnali socialiste zmagati, potem bi moral Attlee popolnoma sam prevzeti odgovornost za nadaljevanje vojne v tej najbolj kritični dobi. Konservativna stranka bo brez dvojne sprejela Edenovo vodstvo, čeprav je zadnji čas izgubil nekoliko na ugledu. Edena kritizirajo v treh ozihih in se med

konvativci stalno čujejo glasovi: 1. da bo Eden preslaboten in ga bo tisk predvsem Beaverbrookov, kaj lahko motil; 2. da ima premalo lastnih idej; 3. da je prevelik kosmopolit, da bi lahko izpolnjeval mesto ministrskega predsednika na angleški način. Prenekateri ljudje smatrajo Edena za prepovršnega, preizglednega in preveč naklonjenega lastni zunanosti. Čeprav dajejo nekateri konservativci prednost siru Johnu Hendersonu, je vendar le-ta dolgočasen in nima nikoli kakih dobrih izgovorov. Če bi pa ustvaril Attleejevo koalicijsko, potem ne bi konservativci kot večinska stranka trajno dopuščali, da bi bilo vodstvo države v rokah vodje manjšinske stranke. Eden bo bržkone kot konservativen strankni voditelj stalni Attleejev tekmeč. Če bo pa Eden podprejen Attleeju, bo prešlo vodstvo konservativne stranke na nekoga »mnogobetajčnega« in opozicije na nekoga »mnogobetajčnega« in opozicije na nekoga »mnogobetajčnega«, ki ni hotel vztrajnega bivšega ministra, ki ni hotel prevzeti ministrskega položaja v socializirani vladi in je potlej postal silno močniti. Nato bi se nenadoma dvignili v gočen. Nato bi se nenadoma dvignili v gočen. Nato bi se nenadoma dvignili v gočen. Nato bi se nenadoma dvignili v gočen.

Angleži aretirali argentinskega konzula

Vigo, 22. Jan. R. Po poročilu iz Buenos Airesa je urad predsednika Ramirezera objavil, da so angleške oblasti v Trinidadu aretirale argentinskega konzula zastran domnevnega vohunstva.

Plačajte zaostale naročnine!

Na vzhodnem bojišču dan velikih bojov

Berlin, 22. Jan. DNB. Mednarodni poročevalski urad javlja k položaju na vzhodnem bojišču:

21. januar je bil v vzhodnem odseku, ki je novo težišče boljševiške zimske ofenzive, zopet dan velikih bojov prvega reda. K splošnemu potopu lahko po dosedanjem potoku bojov, ki se vodijo kar naprej z vso silovitostjo in ostriro rešeno, da je morala biti sicer na nekaterih mestih treh glavnih bojišč nemška fronta skrajšana, da pa boljševiški množični naskok navzile ogromni uporabi ljudi in materiala in temu primernim ogromnim izgubam na nobenem mestu ni uspel, da bi dosegel kak prodor. Trenutni položaj pa toliko bolj označuje dejstvo, da so nemške čete utegnile na vseh žariščih celo preiti v protinapad, s čemur so si zopet osvojile že izgubljeno ozemlje, izpostavljenja boljševiška oporišča in odrezane bojne skupine pa likvidirali. Torej vidimo isti razvoj, ki smo ga že opazovali pri dosedanjih boljševiških ofenzivah v južnem in srednjem odseku. Ogorčeni boji pa še trajajo in novi dovozi iz globine ali iz drugih odsekov ter uporaba vseh razpoložljivih sovjetskih rezerv ljudi in orožja pa ne dopuščajo, da bi pričakovali zastoj v bojih.

V srednjem odseku so boljševiški na področju zapadno od Rečice poizkušali zaradi svoj ofenzivni pritisk. Tudi tu je bil z nemškim protinapadom osvojen nek kraj, za katerega so se vodile ogorčene borbe, dočim so druge krajevne vdore nemške čete gladko odstranile.

V južnem odseku je popokoma propadel poizkus, da bi se uprli razvoju nemških operacij severno od Umanja.

Komentar o letalski vojni

Berlin, 22. Jan. DNB. Vojaški dopisnik DNBja razpravlja o letalskem položaju in piše:

Dva dogodaka pretekle noči dajeta letalskemu bojevanju nov zanimiv znak.

Položaj v južni Italiji

Berlin, 22. Jan. DNB. Vojaški dopisnik DNB piše o položaju v južni Italiji:

Na južnoitalijanskem bojišču so sedaj v teku sovražne akcije, ki jih je bilo pričakovati že pred tedni. General Alexander, vrhovni poveljni angloameriških čet na srednjem Sredozemlju, je davi v zaščitni teme in s strnjanim sodelovanjem morharice in letalstva pričel izkrcavalni operaciji. Brez dvoma namerava Alexander spraviti v tek angloameriško fronto, ki se zbog sprotne nemške obrambe v zvezi s težkimi zemljepisnimi razmerami ne premakne z mesta. Alexander je mnenja, da mu bo to najbolje uspelo z izkrcavalnim manevrom in sicer z izkrcavanjem na hrbtom bojišča. Odkar besnijo boji ob Gariglianu, so nemški vojaški krogi pogosto opozarjali na možnost angloameriških izkrcanj na obalah Tirenskega morja ali Jadrana. Zato ne predstavljajo sedanje Alexandrove operacije za nemško vojni vodstvo nobenega presenečenja, nasprotno prevladuje vtis, da so bili nemški poveljniki prepričani o potrebi prehitvejših sovražnikovih operacij na južnoitalijanskem področju in bili temu primerno na nje tudi pripravljeni.

Ogorčeni boji ob Gariglianu

Berlin, 22. Jan. DNB. Potem ko so bili ob izlivu Garigliana 19. januarja zaustavljeni siloviti poizkusi prodora angleških in ameriških divizij, so se nadaljevali težki protinapadi nanovo dovedenih rezerv. Nek nemški protinapad ob obale je vrgel sovražnika z Monte Natrie in v širni ob Minurnu zopet v mesto. Posebno spretni napadi vzhodno od doline Ausente in pri Castelortu so pregnali sovražnika z važnih višinskih postojank, ki jih je zasedel z velikimi izgubami. Tako so bile sovražniški iztrgane razne važne gore, čeprav se je razgriznilo branil.

Nemški oklopni oddelki, ki so že v težkih bojih vzhodno od Cassina s svojo gladno vztrajnostjo izjalovili težke ameriške

poizkuse prodora, so po napadu pokazali takšno moč in takšne vojaške kreposti, da so močnega in zagrizeno se branilega nasprotnika vzdle silovitemu topniškemu ognju deloma vrgli preko njegovih izhodniških postojank.

Ameriška 5. armada je 20. in 21. januarja raztegnila svoje napade na nadaljnje oddelke. Neki napad ob izlivu Garia in silovit napad vzhodno od Cassina sta bila deloma v strnjem obrambnem ognju vseh vrst orožja razbita. Južno od Cassina so napadli Američani pri San Anzeolu po silovitih topniških pripravah trikrat zopredoma s močnimi silami. Na nekem mestu jim je uspelo prekorati reko Rapido, s takojšnjim protinapadom pa so bili ponovno vrženi preko reke in je bilo dovedenih 90 ujetnikov.

Ljudje in stroji

Madrid, 22. Jan. R. List »Alcazar« piše: Ob začetku vojne so mislili, da bo zmagal oni, ki bo razpolagal z boljšimi in številnejšimi tehničnimi sredstvi, danes pa vemo, da je edino merodajen človek. Razvoj nas je naučil, da ne morejo voditi k zmagi ne najboljše stroji in ne materialna premoč, če človek odpravi. Srce in živci borečih se mož v času Aleksandra Velikega so bili za bitko odločilni in so še danes.

Posledice angleškega gospodarstva v Indiji

Stockholm, 22. Jan. R. Poleg lakote v Bengali, ki nanj dobro živeti še vedno traja in ki bo po mnenju dopisnika »News Chronicle« postala še hujša, vznemirja anglo-indijsko vlado stalno naraščajoče pomanjkanje premoga. Številne tovarne so bile prisiljene ustaviti ali omejiti delo. Premog komaj zadostuje za železniški promet in oboroževalno industrijo, za civilno proizvodnjo ne preostaja ničesar. V Bengali so morale ustaviti delo številne predilnice bombaža, kar je za lačno bengalsko prebivalstvo samo poslabšalo stanje. Niti elektrarne ne dobijo dovolj premoga.

Izšel je novi roman DK:

Hrvatski odnosi do Nemčije

Zagreb, 22. Jan. R. Min. predsednik dr. Mandić priobčuje v obzorniku »Die Südostillustrierte« članek, v katerem opozarja na zgodovinsko povezanost Hrvatske na političnem kakor tudi kulturnem in gospodarskem področju s srednjo Evropo, v prvi vrsti z Nemčijo. Današnji nemško-hrvatski odnosi niso nič drugega, poudarja dr. Mandić, kakor logična posledica zgodovinskega razvoja. Pridobitve nemškega duha so zapustile v Hrvatski globoke in neizbrisne poteze, vendar le-te ne bi zgojile dovedle do onega neposrednega zblivanja, če se ne bi izražale tudi na gospodarskem področju. Neodvisna Država Hrvatska in Nemčija sta dve državi, ki se na gospodarskem polju izredno dopolnjujeta. Politična orientacija hrvatske države torej ni samo manifestacija obema narodoma skupnega svetovnega nazora, temveč istočasno tudi klic potrebe.

Kazenski bataljon za pristaše Vichyja

Zeneva, 22. Jan. R. V debati o čiščenju degolistične vojske pred posvetovalno zbornico v Alžiru je napovedal vojni komisar Le Troquer ustanovitev kazenskega bataljona za vichyskijske pristaše, ker bodo pač morali tudi ti »plačati svoj krvni dolg«. Komisar za morarico je ob tej priliki sporočil, da je tudi on »močno udaril po glayah«. Vsi proti invaziji se boreči admirali so bili odstranjeni, polovici višjih morariskih častnikov pa je bilo odvzeto poveljevanje.

Dr. Miroslav Ploj

Maribor, 23. Jan. Umrli je dvorni svetnik v pokou dr. Miroslav Ploj. Pogreb bo v ponedeljek.

Od dne do dne se večajo potrebe. Darujte zato čimprej za Zimsko pomoč!

Iz komunističnega pekla

Trpljenje podeželskega ljudstva v krajih, ki so izpostavljene teroru komunističnih tolovajev

Iz poročil v listih, kakor tudi iz pričevanj oseb, ki prihajajo s Dolenjskega in Notranjskega, je javnosti že dovolj poznana slika nevarnosti, katere so našim ljudem in našim krajem prinesli komunisti. Tudi oni, ki so imeli srečo, da na lastni koži še niso občutili »blagoslovov« komunistične strahovlade, imajo že toliko verodostojnih pričevanj, da nihče, ki ni tudi sam zapisan z dušo in telesom komunistu, ne more več tajiti ali opravičevati njegovih strahov. Vsak dan pa prihajajo še nova poročila, ki kažejo, da komunisti še vedno uničujejo življenje in imetje Slovencev v krajih, ki jih ustrahujejo. V naslednjem je navedeno samo nekaj teh novih primerov.

V Mihovem nad St. Jernejem so komunistični tolovaji med 5. in 12. januarjem umorili okrog deset ljudi, med njimi nekoga duhovnika. Po pripovedovanju domačinov gre za mokrnoškega kaplana gosp. Skvarca, katerega so bili komunisti odpeljali. Tudi ostale žrtve so po vsej verjetnosti iz okolice Mokronoga, vendar njih imena še niso ugotovljena.

Kakor so listi že poročali, je bilo pri Novem mestu ujetih nekaj Belokranjcev, ki so bili po uničenju svoje lastne »belokranjske brigade« pri Kočevju pridržani »Gubčevi brigadi«, katere se je sredi januarja potikal po novomeškem okrožju. Ujeti Belokranjci so med drugim pripovedovali, da so komunisti umorili črnomeljkega župana Klemenca in njegovega sina Dušana. Oba so z nekaterimi drugimi črnomeljskimi odpeljali že pred tedni in ni bilo potem mogoče nicesar več izvedeti o njihovi usodi. Omenjeni ujetniki sedaj pripovedujejo, da sta bila oče in sin umorjena. Umor sina so komunisti javno priznali, očeta pa so umorili skrivaj in so ta umor tajili, ker so se bali prevelikega odpora med prebivalstvom, med katerim je župan Klemenec užival splošen ugled.

V Smarjsko dolino so prišli sredi tega meseca manjši komunistični oddelki ter odredili prisilno mobilizacijo za vse moške od 15. do 55. leta. S smrtno kaznijo so grozili vsem, ki bi se skušali skriti. Oboroženi oddelki so hodili od hiše do hiše ter s silo vlačili moške na zbirališče. Enako je bilo v okolici Prečnje, kjer so odvabili celo dečke, stare od 12 do 15 let, ker so jim je zdelo, da so odrasli h premalo polovili.

V Koroški vasi so komunistične tolpe odvedle tudi ženske na prisilno delo. Delati so morale v dveh partijah, vsaka po 12 ur, prva podnevi, druga ponoči. V Orešku so prisilili vse ljudi, ki morejo hoditi, moške in ženske, da so morali nositi municijo iz šest ur oddaljenih skritišč v gozlovih. Odškodnine seveda ne dajo niti ena in tudi hrane ne. Kdor je ne more prineseti s seboj, mora stradati in lačen garati. Če se upira ali omaga, ga prepeajo in mu groze s smrtjo. Ljudje so posebno razburjeni, ker

se ponavljajo primeri, da jih najprej prisilijo kako delo opraviti, ko pa so gotovi, morajo izvršeno delo spet uničiti.

V že imenovani vasi Orehek so komunistični tolovaji, ko so prišli loviti ljudi za prenašanje municije — bilo je to 11. in 12. januarja — šli obenem od hiše do hiše ter pobirali od ljudi »davek«. Vsaki hiši so ga predpisali po 100 lir na mesec. Pobrali so ga kar za tri mesece skupaj, tako da so iz vsake hiše odnesli po 300 lir, kar je bilo za itak siromašno prebivalstvo silen udarec. Na enak način pobirajo »davek« tudi po nekaterih drugih vaseh.

Kdor noče ali ne more plačati, mu kratko malo vzamejo prasiča ali kaj drugega. Na Pristavici v šentjernejški občini so med drugimi popolnoma izropali tamošnja posestnika Janeza Vrtiča in Alojzija Radovana. O novem ropanju poročajo tudi iz drugih krajev Notranjske in Dolenjske.

V Suhi Krajini se ljudje silno boje komunističnih tolovajev, ker so jih že več kot dovolj izkusili na lastni koži. Čim več, da se bliža kako komunistično krdelo, se moški takoj poskrbijo, kakor se kdo najbolje more. Komunistični lovi na sužnje so zato ostajali navadno brez uspeha. Zaradi tega pridejo komunisti sedaj ponoči in na tihem obklopijo vas, katero so vzeli na piko. Kdor skuša pobegniti, streljajo nanj s puškami in strojnimi. Kljub temu ljudje raje tvegajo s smrtno nevarnostjo združeni beg, kakor da bi se pustili odpeljati. Posebno oni, ki so enkrat že bili prisiljeni mobilizirani, raje tvegajo vse, samo da jim ne bi bilo treba vnovič tja pekel.

Zaradi komunistov je silno trpela tudi notranjska Cerkljica. Skoro tri četrtine hiš in drugih stavb je uničenih, skupaj nad 200 poslopij. Ljudje so v obupnem položaju. Nivajo se kam zateči pred mrazom in nimajo hrane. Toda komunistična krdela z okoliških hribov skušajo preprečiti vsak dovoz živil. Ljudje v krajih, ki so varni pred komunističnimi tolovaji, si niti predstavljajo ne morejo, kako strahovito bodo preživljali nesrečni, ki so izpostavljeni tolovajski strahovladi.

Dr. Ante Pavelić — dosmrtni suvereni poglavar Nezavisne Hrvatske Države

Predsednik hrvatske vlade Mandić je te dni objavil, da je državno-pravni položaj Poglavnika sedaj končno javno ugotovljen ter da je postal Poglavinik na podlagi posebnega zakona dosmrtni suvereni državni poglavar Hrvatske države.

Po proklamaciji, ki jo je izdal dr. Pavelić na hrvatski narod 6. aprila 1941, je bila 8. aprila iste leta proglašena samostojna in neolvisna hrvatska država z dr. Pavelićem kot Poglavinikom na čelu. Šest tednov pozneje, 18. maja 1941 je bila mod hrvatsko in takratno italijansko vladno sklenjena pogodba o hrvatsko-italijanski razmejitvi predvsem v Dalmaciji. Italijanski vojvoda Spoletski je bil proglašen za hrvatskega kralja ter je v spomin na velikega hrvatskega kralja v srednjem veku prevzel ime Tomislav. Vendar pa ta kralj nikdar ni stopil na hrvatska tla. Na splošno so ga na Hrvatskem nazivali za »degnirane kralja«, ki pa lejnjsko središnje mesto ni nikdar nastopil.

Naravno je, da so se pojavile spričo takih koncesij, ki jih je morala dati Hrvatska v takratnih razmerah Italiji, za državno pravni razvoj Hrvatske številne in velike težave. Poglavinik je z ustanovitvijo neodvisne države prevzel položaj državnega poglavarja, ki kakor maršal

Antonescu v Rumuniji. Njemu je bil najprej podrejen poseben ministrski predsednik, pozneje pa je tudi to funkcijo prevzel Poglavinik sam v zvezi z italijansko-hrvatsko pogodbo, tako da je njegov državno-pravni položaj odgovorjal nekakemu položaju Duceja v Italiji s to razliko, da je funkcije državnega poglavarja tudi še nadalje opravljal Poglavinik sam.

Po izdaji Bologne in italijanskega vladarskega doma ter po zopetni priključitvi dalmatinske obale Hrvatski se je tudi vojvoda Spoletski odpovedal hrvatskemu prestolu. V ostalem pa je označil prejšnjega hrvatskega vladarja Mandića spoletskega vojvoda za kneza tuje krvi. Kmalu po ostanitvi tega hrvatskega kralja je bila zopet izvršena ločitvena funkcija državnega poglavarja in funkcije predsednika vlade ter na to mesto imenovan Mandić. S tem je bil jasno podprt položaj Poglavnika kot državnega poglavarja. S sedanjo objavo zakonite urelitve položaja Poglavnika kot dosmrtnega suverena državnega poglavarja je bil storjen zadnji korak v državno-pravnem razvoju, ki je ustvaril jasen položaj. Kakor je razvidno iz izjave predsednika hrvatske vlade, je še letos pričakovati tudi izvolitev zakonitega državnega sveta, t. j. hrvatskega sabora.

Spet sončna nedelja

Ljubljana, 23. januarja.

Ponoči gosta megla in mraz, čez dan pa sonce, tako se nam vrstijo dnevi in takšna je bila tudi današnja nedelja. Ko se je davi dvignila megla, je priroda razkazovala svoje čare s srebrnim tjem, ko pa je kmalu nato posijalo sonce, ki je kar pomladansko prigravelo, je bilo drevesnega okrasja kmalu konec, z njim pa tudi nevarne posledice. Mladina letos zamašča razvedrila na zasneženih pobočjih in tudi ledovje po naših dolskih bolj in bolj popušta, da bo kmalu tudi tega veselja konec. Ugodne zime pa so veseli vsi ljubljanci, ker prihranijo na kurjavi, se zlasti so zadovoljni s sončnimi nedeljami, ki jim omogočajo prijetne izprehode po ljubljanski okolici. Vse dopoldne je bila Ljubljana danes živahna, zlasti pa se je razvijala velika promena, da, ko je gobjeni zbor SS ob 11. uri spet priredil svoj priljubljeni javni koncert pred Narodno galerijo. Popoldne so bila gledališča in kinematografi kakor po navadi dobro obiskani, saj so pravkar na sporedu dela, ki imajo veliko privlačno silo. Mnogi ljudje so pa tudi pomislili na žale, da pokropijo pokojnike in da obiščejo grobove svojcev pri Sv. Križu, ki so letošnjo zimo venomer deležni izredno lepega cvetja.

Zimska pomoč je zadeva nas vseh!

Mislite na tiste, ki se jim godi slabše kot vam! — Pri-
spevajte za Zimsko pomoč!
Darujte za Zimsko pomoč!

Filmski pregled

Tednik: Nastopi boksaerjev Protikomunistično zborovanje v Parizu. Francoski prostovoljci. Srbski prostovoljci se vežbajo na terezu Očiščevalni boji v Bosni. Dopolnilna okroba na vzhodni fronti. Ribje olje sicer ne tekne, a je zdravo. Generalni polkovnik Dietl obišče svoje vojake in jim prinese cigaret. Na področje Nevela so dospela nova obveščenja Nemške podmornice napade sovražno prevozno ladjo in jo torpedirala.

Union: »Melodija velemesta« (Berlin-film) Zasnova in motiv tega filma sta dokaj originalna. Mlado, stremuško podeželsko dekle (pri svojem strcu je bila fotografska pomočnica) gre v Berlin, kjer hoče na vsak način postati fotoreporterka. Seveda mora poizkusiti in preboleti marsikatero bridko razočaranje, preden doseže svoj cilj. Ko ga nazadnje doseže na sprotna da kljub uspehu v delu ni srečna. Sreča je šele popolna (od tu dalje je film sablonski). Ko ne saj to je pri vsakem filmu enako! Brez škode bi se film lahko zaključil ob proslavi delovnega uspeha glavne junakinje, in to glede na dolžino filma kakor na temno ki je splošnega prav živahen, proti koncu pa znatno popusti na račun »sablonske ljubezni«. Producenti pravijo, da ni filma brez ljubezni pa če je še tako prisiljeno vpletena. Dostikrat to napisano pravilo drži, vedno pa le ne! Spominimo se na Ruttmannovo »Simfonijo velemesta«, kjer je bil prikazan v edinstvenih slikah utrip velemesta brez vsake ljubavne storije in film je dosegel prodoren uspeh. V glavni vlogi nastopa Hilda Krahl. Film je prav zanimiv in zabaven, saj nam kaže Berlin v prav zbranih zunanjih posnetkih. Razen tega seznajmo gledalca z zakulisnim delom pri velikih ilustriranih časopisih iz filma diha živahnost, trdota brzina velemesta. Sloga in Matica nespremenjena.

Naročite se na romane
DOBRE KNJIGE

Niko Štritof

Z Narodnega gledališča je zaplapolala črna zastava. Naša opera je izgubila enega svojih najdražjih članov. V soboto popoldne se je po vsej Ljubljani naglo razširila nepričakovana vest, da je umrl kapelnik Niko Štritof. Še pred dnevi smo ga srečavali, sicer ne tako vedrega kakor prejšnje čase, snujšal je v zadnjih mesecih, vendar ni nihče pričakoval, da se bo tako naglo ločil od nas. Toda zavrtna bolezen, ki mu je pred dvema letoma ugrabila življenjsko družico, tudi njemu ni prizanesla. In zdaj počiva dragi Niko v kapelici sv. Andreja na Šalah, kamor so v današnji

krasni zimski nočeh, mnogi potomali, da se poslovijo od dragega prijatelja, od človeka, ki so mu bili dani dragoceni talenti. Bili so že dopokline položeni prvi šopki in venci. V ponedeljek ob 14. uri bo Niko Štritof nastopil pot vsega minljivega, a za njim bo ostal blestec spomin.

Niko Štritof je bil polnokrven ljubljaničan, nepogrešljivo zvest sin svojega rodnega mesta. Izšel je iz stare, ugodne družine. Rodil se je 30. novembra 1890. že v gimnazijskih letih je pokazal vsestransko nadarjenost, vendar je bil že od mladosti posebno vnet za glasbo in se je pridno šolal pri Glasbeni Matici. Kljub temu se je po maturi vpisal na pravno fakulteto na Dunju. Toda obenem se je glasbeno izpopolnjeval in ko se je vrnil v Ljubljano, je spoznal svojo edino pravo pot: postal je učitelj in zborovodja Glasbene Maticе. Tu in tam se je trpko prebijal skozi življenje, toda s svojo veselostjo je vse premagal in postal dirigent našega Narodnega gledališča.

S smrtjo Nika Štritofa je naše operno gledališče zopet postalo siromašneše. Pa dajmo njegov stari stebri S. Primožičem se je zrušil eden izmed idealnih stebrov na odru, s Štritofom je z izjalo umetniško pomembna vrzel pred rampo. Dirigenta je mogoče nadomestiti, ni pa nadomestljiva osebnost. In v pokopju Štritof je bil taka osebnost; hudo sui generis. Osebnostna na njej ni bila samo njegova slovesna originalnost, izražajoča se v njegovem edinstvenem življenjskem stilu, v njegovi duhovnosti, v njegovih domislekih, da celo v značilni fiziognomiji in gestah; osebnostni pečat je imelo tudi to, kar je dajal na si Ope-
r in slovenski glasbi sploh.

Niko Štritof je bil najdalje med našimi dirigenti v slovenski Operi, saj je dirigiral že pod Talchom. L. 1923 je zopet stopil pred njeno rampo in preživljal z Ope-

ro ves njen razmah in razdobju med dvema vojnama. Bil je udeležen pri nekaterih njegovih nespornih višinskih vzponih, pri predstavah, ki so reprezentirale zmogljivost slovenske Opere tudi izven Ljubljane, na njenih slovesnih turnejah. V interpretaciji opernih skladb in drugih glasbenih del se je dal voditi predvsem po svojem globokem umetniškem instinktu, po priložni mu muzikalnosti, kar je bilo zanj vedno važnejše od stroge, objektivne znanstvenosti v umetniški dirigiranju. Zakaj Štritof je ostal navzlic vsej obsežni izobrazbi, ki si jo je pridobil v solah in v praksi, predvsem to, kar imenujejo nekateri dušeslovci: instinktiven človek. Kar ni zburilo globin njegove duše, ni z mikalo tudi njegovega duha. Bogata čustvenost, ki je na zunaj niti ni kazala, marveč jo je skušal skriti v besede in geste, ki bi se nepoučenemu zdele čudne, ga je po naglih tako zvanega izbirnega sorodstva vodile k romantičnim skladateljem. V njih je našel tiste široke linije in sproščeno subjektivnost izraza, ki se je najbolj ujemala z njegovo osebno umetniško noto. Pred sentimentalnostjo sta ga varovala ironija in humor. Kdor ga je prvič videl dirigirati v Operi ali na koncertnem podiju, je ohranil v spominu njegovo figuro, ki se je — kakor se je zdelo — kar zlivala z orkestrom. Njegove roke so bile same instrument, ki je izražal več kakor same dirigentove takte: v njih je bila vsa Štritofova muzikalna aktivna in neugnanu snujoča duša. Zato njegovega temperamentnega dirigiranja nisi mogel zlahka pozabiti. Gledalško vodstvo mu je večkrat zaupalo zelo delikatne, novotrske naloge in Štritof jim je bil vedno kos, če je le našel z njimi notranje sozvočje. To pa prav zaradi tega, ker v dirigiranju ni bil samo strokovnjak, marveč tudi osebnost, ker se je čutilo v izvajanju vsakega pomembnejšega dela. Prav tako se je kot dirigent uveljavil na raznih koncertih; čim orkestrovi in razni solisti bi mogli povedati marsikaj ne le z načelne strani, marveč tudi anekdotično zanimivega o Štritofu.

Niko Štritof si je nadalje pridobil zaslug za slovenske operne tekste. Le-ti so bili pred njim delo slučajnih prevajalcev, med njimi tudi takih, ki z glasbene strani niso poznaali teh oper in so zato prevodi povzročali težave režiserjem in pevcem. Štritof je imel poleg drugih sposobnosti tudi pesniški duh in znatno verifikatorsko spretnost; imel je z dosti esprita, iznajdlivosti in humorja, ki so dostikrat potrebni tudi pri prevajanju libretov. Predvsem pa je strokovnjaško poznal glasbeno strukturo oper in jim je umel prilagoditi njih besedilo. Tako smo po Štritofovem prizadevanju dobili nove operne tekste nekaterih standardnih del; libretto za »La Bohème« je tudi v knjižni izdaji dostopen občinstvu in lahko vsakogar prepriča, kako sredno roko je dostikrat imel Štritof pri oblikovanju vezane besede.

Tudi kot skladatelj je Niko Štritof zapustil nekatere dokumente svoje tvorne nadarjenosti. Sin marjivega raziskovalca slovenskih narodnih pesmi je pokazal posebno pozornost za folklorne motive, pa čemer so ga zlasti mikale pesmi iz obodnih pokrajin slovenske zemlje.

Ko se bo nekoč pisala zgodovina slovenske Opere in našega glasbenega življenja sploh, bo v nji po zaslugi omenjano tudi delo N. Štritofa. Ostalo bo v trajnem spominu vsem, ki so ga poznali kot človeka in kot umetniškega služabnika slovenske Polyhymnije.

Plačilo dolgov nemškim dobavljajem blaga

Vse trdke, ki so uvozile blago iz Nemčije pred 15. septembrom 1943, imajo zadnji dolg nemudoma prijaviti na naslov Banca d'Italia v Trstu. Na ta način se naj omogoči dolžnikom v Ljubljanski pokrajini, da svoj dolg poravnajo po starem tečaju (lira 7.6 = RM 1,—). Trdke naj v lastnem interesu prijavijo oddajo najkasneje do 26. t. m.

Iz pisarne Šefa pokrajinske uprave, odd. VIII.

Kratke vesti z vsega sveta

V petek popoldne je bila v Lizbonu slavnostna otvoritev prostorov nemškega kulturnega zavoda.

Zaradi pomanjkanja prevoza važnih surovin, kot železnih rud, premoga, lesa itd., je sklenila japonska vlada nakup štirih privatnih železnih na Koreji v skupni dolžini 278 km za 87 milijonov jenov.

Generalni major John M. Cannon je bil, kakor poročajo iz Alžira, imenovan za naslednika zračnega maršala Arthura Coningham, kot vrhovni poveljnik angleških zračnih sil na Sredozemlju.

Ameriška policija je dobila povelje nastopiti z vso strogostjo proti protizidovskim gibanjem v Združenih državah. Notranji minister lokes je izjavil v zvezi s tem, da bodo Združene države storile vse za ohranitev demokratskih pravic židov.

Veliki svet mednarodne zveze kopališč se je sestel k zasedanju na Slovaškem. Častni predsednik državni tajnik Esser je govoril o nalogah zdravilnih kopališč za tujski promet v evropski skupnosti. Vsa zdravilišča bodo morala dati na razpolago svoja zdravilna sredstva predvsem zato, da se zacelijo rane vojne.

Pri železniški nesreči v bližini Hannovra je bilo ubitih 53 oseb ter več hudo in lažje ranjenih.

Profesor dr. Six iz Berlina je 21. januarja svečano otvoril nemški kulturni inštitut v Lizboni, ki predstavlja združitev vseh, doslej na Portugalskem delujočih kulturnih ustanov.

Na petkovi seji švedskega kronskega sveta je bila izvršena vrsta važnih imenovanj na vojaškem področju. Polkovnik Ehrensverd je bil imenovan za generalnega majorja ter za šefa švedskega obrambnega štaba.

Stockholmski tisk poroča pod debelimi naslovi o goljufijah nekakega Ragnara Alfreda Jarla, ki se je izdajal za ravnatelja

†
Umrl nam je naš ljubljani mož,
dobri oče, gospod

Černivec Franc

kurjač drž. železnice v pokoju
Pogreb dragega pokojnika bo v ponedeljek 24. t. m. ob 4. popoldne z žal. iz kapelice sv. Frančiška, k Sv. Križu.

Ljubljana, 22. januarja 1944.
ŽALUJOČA ŽENA S SINOM
ter ostalo sorodstvo

†

Smrtnim ranam, ki mu jih je
zadala podla zločinska roka, je
dne 22. januarja t. l. ob 21.15
podlegel naš

Stanko Heinrichar

v 41. letu svojega le delu posvečenega življenja.

Zemski ostanki dragega pokojnika bodo počivali na Šalah do ponedeljka 24. t. m. do 15. ure v kapelici sv. Petra, nato pa do pogreba, ki bo v torek 25. t. m. ob 15.15 uri, v kapelici sv. Jožefa.

Ljubljana, 23. januarja 1944.

HEINRICHARJEVI

†
Dotrpel je naš ljubljani mož,
dobri oče, stari oče, brat, stric,
svak in tast, gospod

Gerbec Alojz

poštni zvančnik v pokoju

Blagopokojni leži na svojem domu v Korytkovi ulici št. 32.

Pogreb dragega pokojnika bo v torek 25. t. m. ob 2. popoldne iz hiše žalosti, Korytkova ulica 32, na pokopališče k Sv. Križu.

Vence hvaležno odklanjamo v dobrodelne namene.

Ljubljana, Fossano, Buffalo,
U. S. A., 23. januarja 1944.

Globoko žalujemo:
Jerica, žena; Alojz, Franjo,
Bogomil, sinovi; Marija, snaha;
Vladimir, Marija, vnuka
in ostalo sorodstvo

†

Uprava Državnega gledališča
v Ljubljani in Združene gledaliških igralcev v Ljubljani
javljata, da je v soboto, dne
22. januarja 1944 preminul
gospod

NIKO ŠTRITOF

KAPELNIK DRŽAVNE OPERE
V LJUBLJANI

Zasluznega in neumornega člana
Državnega gledališča in dragega
tovarisa, ki je vse svoje dragocene
umetniške sile z globoko
ljubeznijo posvetil slovenski operi
in umetnosti, bomo ohranili v
trajnem in najlepšem spominu.
Pogreb bo v ponedeljek, dne 24.
januarja 1944, ob dveh popoldne
z žal. — kapelica sv. Andreja.
v Ljubljani, 22. januarja 1944.

Poglavje o ponižanih in razžaljenih

Malo izpraševanja vesti za še vedno nespreobrnjene in zastlepljene simpatizerje OF ter za še vedno bojazljive in kratkovidne pripadnike „zlate sredine“

Še vedno s komunističnim strupom okuženi majhni deli Ljubljane je užaljen, strahovan, žalosten. Kaj se je zgodilo takega? Nekaj groznega, neznanega, javnost ga je postavila na srčno, oči, narod je s prstom pokazal na skrivne svoje nesreče, svojega gorja. In zato je ta del Ljubljane užaljen, zato kaže zadnje čase tako čemerno lice. Prikrilo in neprikrito daje duška svojemu ogorčenju: pomislite, vendar, utegne se zgoditi, da nas bo celo kdo klical na odgovor! Njehova preganjanja ne dolžnost res grozno trpi...

O, ta mali del Ljubljane s svojimi drobtinami, pri skledni in zapleteni! Hrbtenice, noga, kulturno žarišče Slovencev je hotel biti — ob nekulturnem divjanju komunističnih tolpa je bil močnejši kot grob. Če skladovalec marksistično pobarvane literature, natrpane s plameti protesti proti izkoriščanju bednega proletariata, je izdal, za nov, prav čestit socialni red se je potegoval — do najbednejših med bednimi, ki so padli pod noži komunističnih krvnikov, ni pokazal niti trčice socialnega čuta. V teoriji se je boril za lepšo bodočnost revežev, v praksi je pomagal te reveže pobiti. Kakšen grozen paradoks!

Da, kadar gre tem kavarnskim socializmom in reformtorjem, tem promenenam in petelinom in naopojenim kokotom za lastno kožo, javljajo in mučeniško zavijajo, da se morajo smiliti kamnu na cesti. S mi sebi se smilijo že ob n dielni misli, da bi jih roka pravice utegnila položiti v njihovi udobnih salonih ali, če tako nanesa, tudi v podzemskih skrivališčih — za tiščee begunce, ki so iz komunističnega pekla pribežali v Ljubljano, za tiščee uboge sirove sihi ljudje, ki so jih njihovi idejni maščki mesarili kot klavno živino, ne najjše besediče sožalja. Pa kaj pravim: kot klavno živino? Zastajati bi širni zemeljske oble sk h klavca, ki bi živinca, namenjeno za pokol, mesari počasi, s sadističnim užitek ure in ure, mu živemu iztakljal oči, odrezal ušesa, jezik ali ga celo žvega zakopal (n j r ta tem mestu ome, nimo samo s številnimi pričami podprte in komisijsko ugotovljene primere na Polzevem!). Ne, tako ogabnega zločina ni zmogel zagrešiti nobolj poživljen klavec na svetu.

Rekord žalosten in sramoten rekord v pobijanju so odnesli slovenski komunisti! In sicer ne rekorda v pobijanju klavne živine, ampak v pobijanju sester in bratov iste narodnosti, istega jezika, iste krvi. Le pre hro smo mendi, pozabili prve množične žrtve po Dolenskem in Notranjskem, ki so bile umorne na najbistane še nade, za vse to je grmada dokazov, orez števil živih pri in uradnih zapisov. Strahotno zmčljena trupla po kraških jamah in gozdovih terjajo pravico kazen, narod zahteva obračun! Ne zatiskajmo si ušes pred temi klici. Če je revolucija, je ude za oba tabora, ne samo za enega. Čudna revolucija res, da bi en tabor nemoten ropal, požgal in mrcil, drugi tabor pa ni — ves prepoen s solzavo sentimentalnostjo in človečanskimi predsodki — kar sproči odpuščil vse zločine in tako sam sebi kopal grob. Ne, tako smešni, tako klavni udeleženci v tej revoluciji nečemo biti!

Naj bo rdeče preplešani del Ljubljane s svojo zlagano kulturo, zlagano moralo in zlag nim človečanstvom kar užaljen. Zaradi njegove užaljenosti, njegovega ogorčenja, njegovega javkanja ne smemo kot polovičari obstati na sredi poti, ne smemo otroško naivno priklapati maskiranim zagovornikom „svobodnoizvolne kršanske ljubizne. To slepomiselnje bi prej ali slej rodilo pogubne posledice. Tako krivo pojmovana ljubizen in kršanska krepost, marveč slabost in greh, ugčavlja v svojem pastirskem pismu škof dr. Režman. Mi bi kolebali in pranašali, popuščali in odpuščali, oni pa ob prvi priložnosti spet — lop po nas. Kdor komunem in njegove cinične ideologije dobro pozna, ta ve, da se ljubljanski prekučani za velikodušno priznanežanje na prelomnici dogodkov ne bi prav slankom hvaležne izkazali. Nasprotno, temeljito bi izkoristili našo slabost, se preden bi e dozorel za nov revolucijalni sunek v živo telo naroda. Podvojili, poddesorili bi svojo podtalno delavnost na račun naše lahkovernosti in dobrote ter se nam porogljivo smejali v pest. Zato pro s čuvanjem, pre s polovičarstvom! Kzen za zločine, pri katerih je posredno ali neposredno sodeloval izvestni del Ljubljane, ne sme izostati. Veliki in mali krivci, taki, ki se valja o v razkošju svojih plač, in taki, ki kujejo temne nakane v podzemskih brlogih, morajo občutiti trdo pest zakona: ne ropaj, ne požgaj, ne ubijaj!

R zveseljivo mnogo zaslepljenec je medtem spregledalo, spoznalo in pr znalo svojo zano in se pridružilo vsenaromenu protikomunističnemu gibanju. Ostale za krivkoneje bi mogli porazdeliti v tri glavne skupine.

V prvi skupini so stooostotni rdečkarji, terenski ogleduhi, agitatorji in organizatorji, člani hišne zaštite in zloglasnih trok, ki so se samo potuhili in se iz varnostnih razlogov obdali s kr kno molčečnostjo. Pod to krinko pa spreto pletajo niti svoje protinardone zarote d lje ter p pravljajo teren za splošno klanje. Ti so najbolj nevarni, ker so najbolj skriti in rafinirani v svoji taktiki. Brezobzirno j m je treba stopiti na prste ter jim onemogočiti podlo z kuliso igrto.

V drugi skupini so navidezni spreobrnjenici, ki se hočejo kot vojk spokorn v tohopiti v narodne vrste. A kakor vti hočejo navi spremeniti ne more, tako so tudi ti v jedru ostali zakrknjeni grešniki, neodvračljivi oči, ki jih je treba biti prav poseben oprezen. Hi nijo se, vede ali navede, po striktnih direktivah vihovne komunistične instance.

V tretji skupini so nekateri bivši odkriti simpatizerji OF, ki se s sedaj iz pre vdnosti pridružili „zlati sredini ali z drugimi besedami OR. Ta „zlati sredina“ je konglomerat in različenših tipov, ki spet ne kot vrhovnišči lovioj ravnatelj na obe strani in skušajo prav poveti odnosi sveto dragoceno kožo iz revolucionarnega meža. Če bi te „zlati sredini“ temeljito pretipali obist, bi videli, da se po krvavo bolji n giba na ono plat kjer se v krvavo rdeči zarji blešči simbolični znak internacionalne klavde: klavdo in srp. Ko bi ta „zlati sredina“ znala logično misliti in trezno strajati, bi se morala zgroziti nad svojim zablodo. Bakla o narodnih izdajalcih se je medtem razbujala o kraja. Sicer nemu razumnemu človeku se je moralo po

svetiti v glavi, da komunistom ni šlo za likv dajo „izdajalcev“, ampak za odstranitev poštenih, značajnih in odločnih ljudi, ki se ne strinjajo z materialistično miselnostjo mednarodnih pustolovcev in njihovimi barbarskimi metodami. Kdor je — kakor pisec teh vrst — živel v vrtincu rdečelskega komunističnega teatra, je imel priliko v deti na svoje oči, da narodnih izdajalcev sploh ni bilo. Te „izdajalce“ so umetno fabricirali na tajnih sejah svojih odborov prav oni terenci, ki so se s m moč in dan bratili z badojevskimi ju akti. Ubili so človeka za vsako malenkost, potem pa so svedčano razglasili: Ubili smo izdajalca! Težko bi v slovarju ubilnega jezika našli besedo, ki bi ta nizkootna dejanja označila po zaslugenju.

Če se se kot zaveden narodnjak zgražal nad komunistično pundačo, ki se je brez sramu vnela z badojevci — že te je leta častivredni rdečkarja naznanila terenem, da si izdajalec in brž te je povohala matiljač.

Če se v družbi ofarskih simpatizerjev nisi na vsa usta smejal krvotoku, ki je nazorno opsoval, kako so komunisti mrcvarili tega ali onega „izdajalca“ — že si bil tudi sam „izdajalec“ in pod srečno zvezdo si moral biti rojen, da si ušel „likvidaciji“ kakor na pr, pisec teh vrst.

Orožnik, ki je pred vojno po svoji službeni dolžnosti aretiral takega tatu, vionilica si pretepača, je bil pod komunističnim režimom od istih tatov, vionilcev in pretepačev. Ki so se kakopak med prvimi pridružili „narodnim osvobodilcem“, obsoen na smrt kot — izdajalec.

Pošten slovenski učitelj, ki je pred vojno malopridnemu učcu prisolil zaslužnjo zausnicio, je za časa komunistične strahovlade moral to bridko obžalovati. Malopridnež ne bi bil malopridnež, če ga roparska romantika ne bi zvelkala v hosto. T m se je nad svojim nekdanjim vzgojiteljem znesel tako, da ga je očrnil kot človeka „belogardističnega in šiljenja“, ki za svoje izdajstvo zasluži — smrt.

In tako dalje in tako dalje. Veriga ogabnih osebnih obračunov naj poleg obračunavanj svetovnonazorskega značaja sega v neskončnost. Ta ali oni ofarski simpatizer si krčevito prizdeva oprati zamorca — vodstvo OF — češ: te zločine so izvrševali neodgovorni elementi na svojo pest. Kakšna bedasta laž! Niti en primer ni znan, da bi vodstvo OF koga izmed svojih klavcev poklicalo na odgovor in go po zasluženo kaznovalo. Kako tudi, ko pa ma komunistem klanje vprav v programu in ga z vsemi silami podpira.

Glavni vzrok, zaradi katerega bi se zdelo še nekam opravičljivo, da bi kak zape

ljanec odobrel pkole poštenih slovenskih ljudi, je torej ovržen. — Zakaj vsaj zdaj, ob dvanajsti uri, ti prekaljeni domoljubi in ednovolčni kulturni ki „zlate sredine“ ne dvignejo svojega protesta proti „črnavi osvobodilni fronti“? Stver je več kot preprosta: zato ne, ker jim je lastna korst mnogo bolj pri srcu kakor pa usoda vsega naroda. Za vsako ceno hočejo obdržati svoje stolčke pri dobro obloženi narodov mizi, pa naj zmaga ta ali oni tabor. Če pa propadeta oba, nič ne de; potem se bodo oni „zlati sredinari“ povzpeli na površje in vzeli vajo do smrti ždanega naroda v svoje „neomadeževane“ roke. Domoljubi in kulturniki? — Korčarji in špekulant! Te si bo treba zapomniti za pozneje, ko bo Golgota našega naroda končana.

In da sežemo še globlje v »problem«. — Česa vsi ti „objektivni“ ob strani stoječi ljubljanski razumilci prav za prav pričakujejo od pničev novega družabnega reda? Včasih so mislonari in raziskovalci hodili v oserje Afrike civilizirat in kultivirat črne divjake, zdaj pa prihajajo rdeči divji ki civilizirat in kultivirat — že civilizirano in kultivirano Evropo! Kakšna je civilizacija in kultura pionirjev novega družabnega reda, ve že vsak otrok: izropane občanske, hranilniške so posojilnice blagajne, unčeni zgodovinski spomeniki, porušeni prosvetni domovi, cerkve, šole; neobdelana polja, pogozane v si, na tische razmrcvarje in trupel po jamah in gozdovih. — Bog nas varuj take „civilizacije“ in „kulture“, takega „novega socialnega reda“!

Da je vsa propaganda OF zgrajena na potvorbah in lažeh, da so se vse njene prognoze o skorajšnjem zlomu nemške armade ter vse njene obljube o skorajšnjem koncu vojne izkazale zgolj kot trenutnemu razpoloženju mase ustrežajoči manever, o tem čvkaže že vr bel na strehah. Niti na komunistična napovedi se še ni uresničila. Termin za termin je padel v vojo — mrogi ofarski simpatizerji pa so se tako bolešno živeli v vlogi poslušnih backov, da jih niti udarec s kolom ne izmordi. Sveto še kar naprej verčamejo v vse, kar jim komunistična propaganda natrobi, čeprav lež na dlan, da jih njihovi oboževalci generali nesramno vlečejo za nos.

In — eventualna korist, ki jo ima naš narod nemara vendarle od svojih „osvobodilcev“? Pozivamo izvršilni odbor OF in vse njegove klavne privrseke, predvsem še vedno rdeče orientirano pešico ljubljanske purgarije, naj nam navedejo en sam primer, ko je „rod imel korist od tega nesmiselnega „osvobodilnega“ boja. En sam primer! M. K.

Satanski načrti

Kako si plutokratski boljševiki zamišljajo zasuznenje Nemčije in sploh vse Evrope

Prof. dr. Johann von Leers razpravlja v »Kärntner Zeitung« o načrtih združenih plutokratov in boljševikov za uničenje Nemčije in vseh njenih zaveznikov. Čeravno so to zgolj načrti in pobožne želje, ki se ne bodo nikdar uresničile, ker bi bilo za to predvsem potrebno, da Anglosasi in Sovjeti najprej Nemčijo vojaško premagajo, so ti načrti vendarle skrajno značilni za duh in miselnost, ki vladata v takozvanih zapadnih demokratskih državah.

Nedavno je izjavil britanski minister za informacije Brandan Bracken, najintimnejši so-trudnik Churchila: Naši načrti obstoje v tem, da na vsak možen način bombardiramo, požgemo in brezobzirno uničimo nemški narod.

Najenostavnejša naša politika je, da se Nemčija enostavno izbrše. Neki F. O. Baker je že 21. maja 1941 zahteval v »News Chronicle«, da se mora takoj dvanajst nemških mest izravnati z zemljo. Boljševik Vargas, ki je bil svojčas v Budimpešti zloglasni ljudski komisar, pa zahteva, da se morajo vsi moški Nemci za dolgo dobo let izgnati na prisilno delo v sovjetsko unijo, kamor se morajo premestiti tudi vse tovarne in vsi stroji iz Nemčije. Z navdušenjem je ta predlog pozdravil angleški list »Spectator«, ki je zahteval, da se mora to načelo uveljaviti kot osnova bodočih reparacijskih plačil Nemčije. Kapitalistični in boljševiški Zidje so si v tem popolnoma složni, držeč se talmskega prerokovanja, da mora naposled imeti vsak Zid več tisoč nežidovskih sužnjev. Generalni ravnatelj angleških strokovnih organizacij sir Herbert Ingram pa je zahteval lansko leto, kakor je poročal »Daily Telegraph«, da morajo sovjetskemu zgledu slediti tudi Angličje, češ da bodo Sovjeti v primeru zmage odvedli vse moške iz Nemčije za dobo 25 let na prisilno delo v sovjetsko unijo, medtem ko bodo čete rdeče armade za to dobo zasedle vso Nemčijo. Ameriški Zid Kaufmann pa je, kakor znano, zahteval sterilizacijo vsega nemškega prebivalstva, pred

poved nemškega jezika v govoru in pisavi in s tem popolno izbrisanje Nemčije.

Sploh je vsa britanska javnost prežeta želje

Konferenca za bodočo žico

Pocvet za bodočo žico, tipovi in bajonetni na robu egiptске puščave

Graška »Timespost« objavlja zanimivo poročilo svojega ankarskega dopisnika o obsežnih in značilnih varnostnih ukrepih, ki so bili izdani za svoječelno konferenco v Kairu. Šilčni ukrepi, kakor v Kairu, so bili izdani tudi v Teheranu za zaščito anglo-ameriških državnikov.

Konferenca v Kairu je zasedala v znamenitem hotelu »Mena House«, ki je oddaljen 18 km od Kaira in leži na vznožju piramid in sfing v Glizhu. Ta hotel, ki ga je l. 1875, zgradil neki bogataški posebnec, je pozneje kupil švicarski hotelski koncern in ga tudi sedaj upravlja neki švicar. Hotel leži na meji egiptске puščave in napravi na obiskovalca, ki naide tu daleč od svoje domovine zatočišče, izreden vtis. Sredi najhujše zime je tu vse v cvetju. Onstran parka, ki ga obdaja živa meja, pa se razprostira nepregledna puščava. Pozimi gori v velik hotelski dvorani stalni ogenj v odprtem kamnu.

Za časa kairske konference je bil ta hotel izpremenjen v palačo p-sarn s števil-

po uničenju vsega nemškega naroda. V prvi svetovni vojni so Angličje še sku ali delati razliko med nedolžnim nemškim ljudstvom in vrljenovskim prusizmom, ki nemko ljudstvo zlorablja, po kušajo na ta način zlomiti njegovo notranjo silo. Sedaj so tak glasovi zelo redki, ker so spoznali, da si bodo na nemški notranji strnjnosti polemili zobe Temboj, neomejeno pr hajo do izraza želja po uničenju Največji kričal in zagovornik pkoala vseh Nemcev je zloglasni državni podtajnik v britanskem zunanjem ministrstvu Vansitard. Njemu enak je vrhovni vojaški duhovnik Grudy, vodilni mož anglikanske cerkve, ki najtesneje sodeluje s franzozoni in Zidi in ki je docela odkrito izjavil: Bila bi največja noster delati razliko med Nemci in naciji!

Docela enakega mnenja so vojni hujšaki v Ameriki. Ameriška revija »Science Digest« zahteva pod naslovom »Kaj lahko stormo, da za vedno odstranimo nemsko nevarnost?«, naj se razlase vsi zemljski posestniki v Nemčiji, seveda na korist Zidov. Spoh sedaj v sinagogah in anglikanskih cerkvah pridgajo docela enako. Tako postane tudi razumljivo, zakaj je židovsko navdahnjeni newyorški nadkoj brez pomisleka potoval v Moskvo.

To so vprav satanski načrti, ki bi, če bi se kdaj uresničili, pahili ne le Nemčijo, marveč vso Evropo v suženjsko temo in bedo. Zato je razumljivo, da se zbirajo vsi evropski narodi okrog Nemčije, da tako s skupnimi močmi odvrnejo nevarnost in nesrečo, ki bi jo zanje rodila boljševiško-plutokratska zmaga.

Ko zatulijo sirene...

Ne bodite zločinskih lahkorniselni in uročevajte navodila protiletalske zaštite

Kljub izkušnjam drugod je epažati, da se ljubljanci ob letalskem alarmu vedejo zelo nedisciplinirano in naravnost lahkorniselno. Ne daj Bog, da bi jih poučile izkušnje na lastni koži! Vidi se, da ljudje vse premalo upoštevajo ponovna navodila in opozorila protiletalske zaštite in če bi se res zgodilo, da bi tudi na i ljubljano padle bombe, bi bilo zaradi take lahkorniselnosti verjetno mnogo docela nepotrebnih žrtv. Vsi, ki so kdaj koli doživeli kak letalski napad, soglasno potrjujejo, da nudi zaklonišče edino varno zaščito. Najsi je zaklonišče še tako skromno in neponolno, je vendar mnogo boljše kot nič in marsikako življenje se ohrani, ki bi bilo sicer brezgledno izgubljeno.

Zato ponovno poudarjamo: Ko zatulijo sirene to n-kakor ne pomeni, da se naj ljudje ustavljajo na ulicah in iztegujejo vratove ter se ozirajo za sovražnimi letalci, da bi na to, ko nastopi resnična nevarnost, na vrta na nos bežali na vse strani in iskali zaklonišče. Nevarnost žmde, ki jo povzroči tako lahkorniselno in naravnost bedasto obnašanje, se s lahkotno prepreči, če vsakdo ob prvem znaku sirene mirno in brez razburjenja počke najbližje zaklonišče. Kdor se ustavlja samo v najbližji veži ali celo le pod obokom vežnih

vrat, se mora zavedati, da se lahkorniselno igra s svojim življenjem. Iztušaje drugod so jšno pokazale, da veže in hišni vhodni ne nudijo nikake zaštite.

Brezgledno pa je potrebno, da se ljudje ob letalskem alarmu nemučoma pokoravajo odredbam policije in osebu protiletalske zaštite, saj oni pri tem ne izvršujejo le svojih službenih dolžnosti, marveč služijo interesom vsega prebivalstva, če spravljajo ljudi z ulice v zaklonišča.

Prav tako je v zakloniščih treba gledati na red in se izogibati vsemu razburjenju. Tudi če je zaklonišče prostorno in nudi dovolj možnosti za gibanje, nikakor ni priporljivo se po njem sprehatjati in s tem tudi druge nadlegovati. Zlasti je priporočljivo od moških, da prepušče zenskam in starejšim ljudem. Vhod v zaklonišča morajo biti vedno prosti in to tembolj, ker je zadrževanje pri vrodu tudi samo po sebi nevarno. Odhod iz zaklonišča pred koncem alarma je ne le po obstoječih predpisih zabranjen, marveč tudi nevaren. Često se dogaja, da se sovražna letala po prvem napadu nepričakovano vrnejo in znova mečejo bombe ali pa obstreljujejo s strojnimi.

Šej ko prej vela ob letalskem alarmu osnovno načelo: T a k o j v z a k l o n i š č e !

Hišni starešine, pregledjte zaklonišča!

Hišno zaklonišče naj bo prvenstveno v kletnih prostorih in v osem de u posopja, kjer je nad njim največ nadstropij. Kjer ni kleti, uredite kak prester v pritličju, lahko tudi veže in prb.de, kjer pa ni voznega prehoda.

Odstranite žele rešetke na kletnih in pritličnih oknih ali jih vsaj tako preuredite, da se bodo lahko hitro odstranile.

Ključne zaklonišča ne nosite s seboj. Ključni morajo biti vedno v hiši. Hraniti naj jih osoba, ki je zato določena, ali pa naj jih lastnik hiše spravi v stekleni omari ob vrodu, čije ključ ima hišni starešina.

Pregledjte, če je zaklonišče prirejeno in opremljeno. Pomanjkljivosti javite hišnemu gospodarju, da jih takoj odpravi.

Če hišni gospodar ali stranke kljub vašemu opozorilu nečelo izpolniti predpisov o protiletalski zaštiti, javite to upravi policije.

Izpraznite in uredite podstrešja! Pripravite pesek in vodo za gašenje za primer letalskega napada.

Pesek in voda za gašenje morata biti pripravljena na podstrešju, na stopniščih,

v vseh stanovanjskih in poslovnih prostorih, pa tudi v kleti in v zaklonišču.

Pesek za gašenje za primer letalskega napada vzemite brezplačno iz depozitnih cestah. Te depozite so označene z napisom »Požarni pesek«.

Ob letalskem alarmu vsi v zaklonišču. Vse ukrepe protiletalske zaštite vodi oblastveno imenovani hišni starešina. Ravnajte se po njegovih navodilih! Zaklonišče mora biti zavarovano proti zračnemu pritisku, drobecem bomb in izstrelkom ter dovolj trdno, da vzdrži uševne lasne stavbe.

Vsaka hiša mora imeti svoje zaklonišče, ki je zadosti veliko za vse stanovalce in za vse posolnju zap-slene.

V zakloniščih posopij kjer so uradi, poslovni ali gostilniški prostori, mora biti dovolj prostora tudi za stranke in goste teh obratov.

V zaklonišče vedno vzemite s seboj denar, listine, živilske karte, odeje, obl ko, perilo, obutev, jedilno posodo in pribor ter nekaj hrane in pičaje.

Vsako zaklonišče mora imeti zasilni izhod! V strnjem stavbnem sistemu prebije zidove med kletmi za prehede med hišami.

Vsa strokovna navodila za prireditev hišnih zaklonišč dobite v tehničnem oddelku mestnega poglavarstva.

Kdor ne izpolnjuje predpisov o protiletalski zaštiti, spravlja v nevarnost svoje in svojega bližnjega življenje in imetje.

V hišnih zakloniščih mora biti stalna električna razsvetljava in še rezervna luč (petrolejka, sveče). Nakazilo za petrolej dobite pri mestnem poglavarstvu.

Pitna voda v zaklonišču je v-žen del opreme. Skrbite zato, da b- voda vsak dan vsaj enkrat menjana in da ostane čista ter užitna. Vedra, napolnjena z vodo, pokrijte!

Pesek in voda za gašenje morajo biti pripravljeni v vsaki hiši, v vsakem nadstropju, v vsakem stanovanju. Pesek dobiti lahko brezplačno iz depozitni, ki so po vsem mestu.

Ne pod milo nebo, temveč v zaklonišče morate hiteti ob alarmu. Ali imate vse, kar ob alarmu morate vzeti s seboj v zaklonišče, vedno pripravljeno v primernem kovčgu?

Ob alarmu mora vsakdo s seboj v zaklonišče vzeti nadomestno obleko, obutev, perilo, denar, listine, nekaj hrane, jedilni pribor, skedence, sveče, zdravilski material, okrepilne in osvežilne pičaje i. t. d.

Ob alarmu naj se hišni star šira pripravi, če so vsi stanovalci hiše slišali alarm, je zaklonišče odprto, razsvetljeno in če so se stanovalci podali v zaklonišče.

Izvajajte predpise o zaščitni! Poslonja ne smejo puškati luči skozi nobeno odprtino ali plovce, niti povzročati odbojev. Najemniki stanovanj so zato kazensko odgovorni.

Ob alarmu moramo biti mltni in disciplinirani. Kdor je na cesti in dal-č od doma, naj hiti v najbližje javno zaklonišče, kamor kažejo puščice.

Razgled po svetu

Iz Washingtona poročajo, da je predsednik Roosevelt v svoji proclamski poslanici kongresu zahteval državni proračun v višini 100 milijard dolarjev. Ta ogromna vsota predstavlja pričakovane izdatke Zastopstva države v finančnem letu, ki se bo dinčeval v 30. julijem 1945 v svojih izva-končalo s decal Roosevelt, da je sigurno, da bo v proclamu zap-rpadena doba »naj-kritičnejša vzgodovini Zedinjenih države«.

Pri očičevalnih operacijah v provnel Verclli je bil 21letni milijnik Petrucci, sin šef- glavnega stana vojske generala Gambare, tako hudo ranjen, da je umrl.

*****

Ne, koliko kdo da za žimsko oomoč amn-k koliko bi mogel dati, na to bodo nekoč gledali

TEDEEN V GLEDALIŠČU:

Premiera D'Albertove opere »Mrtve oči«

Odlična predstava pod Hubadovo taktirko — Nov uspeh Valeriej Heybalove in Vekoslava Janka — »Robinzona« v drami še vedno privlačejo staro in mlado

V Drami se oglaš: »Robinzona« in prav je tako: Mladino vnema za plemenito altruistično mišljenje, v starejših pa vzbuja razumevanje za ml dostojna stremeljenja, ki ne nemalekrat v svojem jedru temeljodobra in zdrava.

V Operi je bilo težje v ponovni upr-zeritvi znamenite D'Albertove opere »Mrtve oči«. Živo psane glasbene slike se vrstijo in so v njej bogato, nujno n-izaje. Okroža jih dih globoko dojetih občutj. Ta glasba govori k srcu in duši, govori nam o trpih pretrskih človeških notranjosti, ki sili kvišku, pa se skuša v trenutku grenkega spoznanja, da se potem zopet vzpne k junaškemu žrtvovanju in samopovzju. Toplo odzvanja ta glasba v nas. Dogajanje na odru te tudi popolnoma prevzema. Nežna p stirska idila v prologu se dopoljuje s pretresljivo zgodbo o plemeniti žrtvi očarjive Grinke Myrtoide. To sta močni postavki te opere, ki je dočvela lani ob sklepu sezone svojo blestečo uprizoritev, preteklo sezo pa v delni prezasedbi svojo letošnjo premiero.

Samo Hubad je temeljito, točno pretehtal partituro. Pri tem je skrbno p z l, da so D'Albertovi glasbeni b-sen čim življeplastičneje zašestali v svojem sijaju. Tež-

n-a k čim bolj desegijivno vernost, podarjanja, idealističen zanos in tople ljubzen so med osnovnimi odlikami vse glasbene priprave. Zunanje in notranje je bja režijska podoba po zamisli režiserja C Debeveca v smiselnem skladu s prelivljenim tonov, ki se zdaj razcepijo do praznih otenkov žametne mehkohe, zla-zopet zabuži v viharh h odsevih dinamčne silovitosti.

Glavna nosilca uprizoritve sta Valerija Heybalova kot Myrtoide in V. Janko kot Arcezi. Heybalova se je tudi ob tej no-logi lotila svoje stvaritve s pčim z jom-lom iz sočnih vrelcev svoje umetnostno zoreče in kvišku stremeeče duše. Estetična ugodja se stopnjuje v poslušalcu ob pravljeno režnem, liricnem dvospvu o Amorju in Psihi. Njen pevski in igralski izraz se učinkovito preoblikuje ob izpregledanju razočaranja in heroični zaostitvi v vzvšenem žrtvovanju. Mestoma izrečno napr-nim nalogam je kljubovala z nekakšjo vernostjo in sprti ugrajala pot ravnoves-nemu usmerjanju vseh izraznih možnosti in sposobnosti.

V Janko je solisten kvaliteten oblik-lec ki nikoli ne odpuve. O tem nas je dočbora prepričal tudi njegov Arcezi, ki ga je lani odlično podajal nepozabni R.

Primož č. V. Janko je proniknil v pravo bistvo te zelo zahtevne vloge z bistri-no, inteligenco in vgljedno marljivostjo. Njegov prečšeni bariton se je z idealno precizno zgovoril, ki naj bi bila vsem vzor. Im s prijetno odmevnostjo usoglasa s spevi V. Heybalove. Tako si je njegova preizkušna kvaliteten tudi tukaj na široko utrla svojo pot. Le prvor po umoru Gabbe bi bilo nemara priporočljivo primer-no pogledati.

Dolničarjev Galja je zadovoljivo ustrezal glede pojave, ki je z njimi ta od-ski l k rimskega častnika tesno povezan. Dolničarjev svetlo barviti, blago zveneti bariton je z l sti v srednjih legah prikupno prodoren in zvočen. Galja je rov, pozitiven lik zla preredit v vične ših vlogah nastopajočega pevca na našem opernem odru. Svetopisemski svedčanstvo in potrpanost prevzetost n v dajata spav in igr F. Golo-blove kot Magdalene. Iskrena vdanost, ganljiva zvestoba podčrtaeta Arzino M. Polajnjarjeve, ki je svoj glavni spev razločilo, zvonko odpeala. Zelo dobra je Ru-ta španove. Oment je še Rebeko S. Poličeve, Estero S. Ramšakove, Saro Škerancve, bolno ženo Mauserjeve in M. Sancinovega zelo posrečenega Ktesifarja.

Banovčev pastir, kakor izklesan iz resničnega življenja idealno skupni, než-ni razreč E. Barbičeve, ki zanesljivo izvede vse, kar ji dodelijo, ter Dolai-č-rijev kosec so z igr o in lenim petjem zelo povzdgnili pr-romo slikovnost in prisrčnost uvodne bukolijne idile.

Da bomo ostali zdravi

S pametnim ravnanjem in upoštevanjem zdravstvenih nasvetov se tudi pozimi lahko obvarujemo bolezni

V splošnem prevladuje prepričanje, da največ ljudi oboleva pozimi. Baje imajo tudi bolnišnice pozimi največ bolnikov. Zdravniki pa najštevilnejše obiskovalce. V resnici oboleva največ ljudi za influenco pozimi, a tudi nekatere druge bolezni se zdaj bolj pogosto pojavljajo. Toda ljudje, ki mislijo, da je zima najbolj nevarna letni čas, se motijo.

Zdravniki in higieniki trdijo, da je zima v nekem pogledu najbolj zdrav letni čas, češ da je zimski zrak najbolj čist. Da so na ljudje prav pozimi pogosto bolni, zdravniki razlagajo s tem, da se v tem letnem času premalo gibljemo, ne zahajamo dovolj na prosto ter zato ne uživamo svežega zraka, razen tega pa tudi gremo pri prehrani in obleki.

Zračenje stanovanj

Glavno pravilo bi torej bilo, da bi ostali zdravi tudi pozimi. Gibljimo se tudi pozimi na svežem zraku! Stanovanj, ki so bili najprej primerno prezračeni tudi pozimi. Prav z zračenjem stanovanj pozimi so pa težave. Ljudje se mnogo bolj bojijo mraza kakor pokvarjenega, zahtevnega zraka. Zlasti v tistih, ko moramo varčevati s kurivom je težko predpisati primerno pravilo za zračenje. Zrak se izmenjuje s tistem, ki ga odpiramo okna; nobena hiša nima tako dobrih oken, da bi se res zapirala hermetično. S tem sicer ni rešeno, da se stanovanje lahko primerno prezračiti skozi zaprta okna, temveč da so stanovanjski prostori mrzli, četudi ne odpiramo oken. Prav zaradi tega pa ljudje ne čutijo potrebe po zračenju, ker je zrak v stanovanjih že mrzel. Prejšnje čase je veljalo pravilo, da je treba okna pozimi odpreti na dan vsaj za pet minut, preden začnemo kuhati. Razen tega so zdravniki priporočali, naj bi spalnice prezračili se zvečer, preden gremo spat. Nekateri so pa celo svetovali, naj bi spali tudi pozimi pri odprtih oknih.

Premalo se gibljemo

Vendar se zdi, da ni največja napaka pomanjkljivo zračenje stanovanj pozimi; ljudje obolevajo najbrž predvsem zaradi tega, ker se pozimi premalo gibljejo. Na letnih pozimi sploh ne odpirajo oken, kajti zunanja okna, ki jih vstavijo pred zimo, so navadno stalna in jih ni mogoče odpreti. Razen tega se zamašijo tudi najmanjše špranje pri oknih s čunji, žaganjem ali mahom. Kljub temu ne obolevajo tako zelo pozimi, kakor bi pričeli s tem, da se vaščani tudi pozimi gibljejo na prostem. Če nimajo drugega dela, morajo skrbeti vsaj, da dobi živina krmo. Razen tega so pozimi večkrat zaposleni v gozdu pri drvarskih delih, včasih pa tudi, ko je milejša zima, opravljajo razna druga dela, ki bi prišla sicer na vrsto šele spomladi.

Sonce — najboljši zdravnik

Ljudje morda torej obolevajo pozimi bolj zaradi tega, ker se premalo gibljejo, kakor da žive v zatohlih prostorih. Vsekakor so pa manj odporni proti boleznim, ker pogrešajo sonca. Sonca nam pa ne more nadomestiti zimski zrak sam na sebi, najsi je še tako čist in krepil. V resnici zimski zrak, ko je dovolj mrzel, vsebuje manj bakterij kakor jesenski, a s tem ni rešeno tudi, da je v pravi zdravilen. Človek ne more živeti brez sonca. Zdravilne moči in vitamini ki so se nakopičili v telesu med letom, se pozimi prej ali slej izčrpajo. Pri nas pozimi včasih ne vidimo sonca po več tednov zaporedno. Ko se vrhovi koplejo v soncu, našo kotlino zaliva neprijetna megla, ki jo čutimo do kosti. Kdo bi se navduševal pozimi v meglenem hladnem vremenu za sprehode? Sicer bi pa pozimi užili mnogo manj sonca, četudi bi bilo sončno vreme, že zaradi tega, ker so v tem času dnevi najkrajši.

Mrzel zrak ne škoduje zdravju

Zal tudi najboljših nasvetov zdravnikov ni vedno mogoče upoštevati. Tudi v tem primeru se teorija in praksa razhajata. Zdravniki nam n. pr. priporočajo, naj tudi pozimi redno zračimo stanovanja. Marsikdo se skuša ravnati po tem nasvetu, mnogi se pa ne morejo. Družine, ki žive v malih stanovanjih, se stiskajo pozimi le v kuhinjah. V sobah marsikje ne kurijo, ker nimajo kuriva. Da bi se kuhinja ne ohladila — saj se ne zdi nikdar preveč topla pozimi — je navadno ne zračijo.

Zvečer, ko so otroci zaspali, sta se pogovarjala oči in mati:

»Le kaj bo iz naše Mičce? Danes jo je Rodetov hlapec iz Rudnika pripeljal, zadnjič ga silice od požara Zdešarjeve domačije na Glincah. Pri padcu v Grada bi se lahko ubila ali poskodovala za vse življenje. Le po komu se je vrgla?« je govorila mati ob šivanju.

Oče je odložil pero, pogledal ženo in rekel:

»Kaj bi zdaj premišljevala po komu se je vrgla. To bo pokazalo življenje. Po tebi bo pridna, skrbna gospodinja, in to je glavno za dekleta. Če bo pa posnela tudi tvojo in mojo ljubezen do knjige in brania časopisov, to je pa drugo. Z enim očesom gledaš v življenje, z drugim pa v Ljubljanski Zvon. Že zdaj pripoveduje otroku iz Jurčičeve Desetega brata, posebno Kravljave zaveščine. Prezgodaj je to za otroka. Navsezadnje ji bosta Kravljavi in Martinek vse preveč ostala v spominu in ne bo le pomnilnica kakor desetletni ali deseti brat, kar je poudarjeno v naših zgodbah, temveč bo tudi s Kravljavim hlapecem. Otroku povej kaj drugega ali pa iz šolskih knjig fantov.«

Oče je pisal dalje napisane listke z okroglo pisavo za predmet v muzeju, kjer je imel za to pisanje stalno delo, ker je bil vpoštevan ljubljanski kaligraf.

»Janez, če se bo po tebi vrgla, bo nemirnega duha, kakor si ti. Komaj se ogreješ na enem mestu, že prosiš premostitve. Nikjer nimaš obstanka in po tebi že zdaj naša Mičca nima zica! Ti hočeš vedno spremembo, še pohištvo vedno prestavljaš, da zvečer ne vem kje bo jutri naša stala. Mičca je tudi taka vsak dan ima igrače v drugem kotu. Se nekar. Janez, ti rad pomožeš ob kozarcu in večkrat pozabiš na dom, da pošliš Mičeta po tebe v birtijo. K. Numara ajne! Kaj, če bo tudi Mičca pomoževala, udarila s pestjo po

Okno odpirajo le, ko je kuhinja polna soper. Ko pridejo zvečer iz tople kuhinje v mrzlo sobo, seveda ne pride nikomur niti na misel, da bi odprli okno, ko je že vse, česar se dotakneš vpravl ledeno. Razen tega se bojijo mrzlega zraka še tem bolj, ko so prehlajeni. Med hujšim mrazom se nekaterim tudi masčuje, če preveč vneto odpirajo okna, ker jim zamrzne voda v vodovodnih ceveh. — Včasih v sobah tudi malo zakurijo, zlasti, ko je kdo bolan ali zaradi dojenčka. Kdo bi tedaj odpiral okna, ko se jim posreči le z največjo težavo, da prostor malo ogrejejo? Mrzel zrak ne škoduje zdravju, če se v njem gibljemo, težko je pa reči, ali je tudi priporočljivo, da tistim dan za dnem v mrzli sobi. Prejšnje čase so zdravniki predpisovali, naj znaša toplota v sobi pozimi 18 do 20°C. Dandanes je le redko kje tako topla. Menda ni nikjer prevročje, da bi morali zaradi tega odpirati. Temperatura nad 20° v sobi je baje škodljiva, a tako zelo menda zdaj nihče ne kuri. Včasih so nekateri vprav zahtevali, naj bi ljudje v spalnicah sploh ne kurili pozimi. Toda drugi zdravniki so priznavali, da nič ne škoduje, če je tudi spalnica primerno zakurjena. Ljudje se pozimi zelo pogosto prehladijo v prehladnih spalnicah. Med spanjem se razodenejo in jutraj so prehlajeni.

Občeka in hrana pozimi

Če bi hoteli ostati zdravi pozimi, bi morali upoštevati vse nasvete zdravnikov, kar pa skoraj ni mogoče. Tako bi morali upoštevati tudi predpise o pravilni prehrani pozimi. Raze tega bi se morali pozimi tudi primerno oblačiti. S hrano sprejemamo pozimi tudi, kar nam poleti daje sonce neposredno. Pozimi bi morali skrbeti, da bi hrana vsebovala vsaj dovolj vitaminov, če že ni v vsakem primeru primerna. Seveda bi bila pozimi priporočljiva mastna hrana, kajti maslačke dajejo telesu toploto. Če se v tem času ne hranimo dovolj, se tudi težko ravnamo po nasvetu zdravnikov, naj bi se pogosto gibal na prostem; telo zahteva obilneje

Ali ribe slišijo ali ne?

Zanimivi poizkusi nemškega znanstvenika — Riba razlikuje posamezne glasove

Ali ribe slišijo ali ne? To vprašanje je že zelo staro, pa še vedno sporno in nedogajeno. Dokončni odgovor nanj bo zelo dragocen, zlasti za fiziologijo, kajti utegne se izkazati, da ni treba, da bi bil sluh vezan na neko obliko organov, ki dojemajo in ko skoraj pri vseh živih bitjih enaki.

Ribam manjka notranjega ušesa, to je tistega dela organa sluha, ki ga menjujemo polž in ki velja pri človeku kakor tudi pri vseh drugih višjih razvitih vretenčarjih za prvi organ sluha. Potemtakem bi bilo pričakovati, da morajo biti ribe gluhe. V resnici trdijo mnogi opazovalci, da ribe na se tako močne glasove prav nič ne reagirajo. Seve se ne sme pozabiti, da nimajo zvoki sami po sebi za ribe nobenega biološkega pomena in riba se zanje ne zmeni, čeprav jih nemara zaznava. Zvok je treba vzporediti s takimi dejanji, ki imajo za ribe neki pomen: šele potem je mogoče pravilno opazovati in soditi.

To je dokazal nemški profesor Dr. Frisch, ko je na seji Bavarske Akademije znanosti predaval o sluhu pri ribah. Profesor Frisch je vzgojil slepega soma in vselej, preden mu je natisnil hrano, je nalahko poživljal. Riba je kaj kmalu doumela zavest, in je na živih priplavalah iz skrivališča po hrano. Stetter učenec prof. Frischa, ki je nadaljeval s temi poskusi, je dosegel presenetljive uspehe. Uspešno je navadil ribe, da so prihrtele na glasove različnih piščal, godalnih instrumentov in glasbenih vilič. Preizkusil je šeststo vrst rib in med njimi so se kleni izkazali za najbolj občutljive. Na njih je lahko preizkusil tudi ostrost sluha. Nekateri kleni je uspelo navaditi na tako tiho življenje, da jih je še človek tik ribnička komaj ušel medtem ko jih z glavo pod vodo vobče ni mogel slišati.

Stetter je dokazal, da umejo ribe razlikovati različne visoke zvoke. Dreslari jih je tako, da je pri zvoku neke določene visoke vrge ribam dobre hrane, pri nekoliko višjem a nižjem tonu pa neke zmes zelo neprijetnega okusa. Kmalu je lahko opazoval, kako se se tele na

in mastnejšo hrano se zaradi mraza, če se pa gibljemo, bi morali jesti še več. V resnici zaradi tega zdaj marsikdo varčuje s telesnimi silami, ker ne ve, kako bi naj nadomestil potrebne kalorije.

Hodite peši

Kljub temu je priporočljivo, da se ne izogibljemo preveč gibanja na prostem. Mnogi meščani se pozimi skoraj nič ne razgibljujejo; v službe se vozijo s tramvajem, sicer pa ves čas prebijejo v pisarnah. Tistim, ki jim je gneča na tramvaju neprijetna, se posebej priporočamo, naj vsaj ob suhem vremenu zahajajo v službo ali se vračajo domov peši. Mnogi tožijo pozimi nad glavobolom, ki ga skušajo pregnati s prašiki ali tabletami. Bolje bi bilo, če bi se malo prezračili. Glavobolov pozimi je največkrat kriv slab zrak. V prostorih, zlasti zakurjenih, kjer je mnogo ljudi, se zrak lahko kaj kmalu pokvari tako, da je prav za prav strupen. Vedeti moramo namreč, da zrak ne sme vsebovati preveč ogljikovega oksida, ki ga izdihavamo in ki se tvori pri gorjenju; če ga vsebuje nad 0,03% je že strupen in kmalu nas začne boleti glava, če ga vdihavamo. Ne smemo misliti, da so takšni glavoboli povsem nedolžni; glavobol nas samo opozarja, da trpi organizem. V pokvarjenem zraku kri prejema premalo kisika; najpomembnejši življenjski procesi so zaradi tega moteni in posledice ne morejo izostati. Če bivamo dolgo v pokvarjenem zraku, v zatohlih stanovanjskih ali pisarniških prostorih po več mesecev je oslabeleost ter mehkužnost organizma neizogibna posledica, če že ne sledi kaj hujšega.

Ne pretiravati z utrjevanjem

Da bi bilo telo pozimi bolj odporno proti mrazu pa tudi boleznim, bi se morali telesno utrjevati. Toda utrjevati se ne moremo začeti šele pozimi. Utrjeni moramo biti že pred zimo. Pozimi je že prepozno za utrjevanje. Kdor pa ni utrjen, precej tvega, ako n. pr. začne pozimi spati pri odprtem oknu ali če se premalo oblači in dela v prehladno zakurjeni sobi. Tako tudi ne moremo priporočati, naj bi se začeli pozimi umivati z mrzlo vodo po vsem telesu, če se že nismo navadili mrzle vode v toplejšem času. Zdravstvene nasvete moramo torej upoštevati razumno ter s pridržki.

VI. MOJA MATI!

Vi. moja mati, ko fte v niskim domu
sibali me, hvalšna fivi Parki,
de naklonla Vam je, fkoréj ftárki,
defétiga finú — v morézhim dvómu.
al' fim sapifan frézhi ali slómu —
Ste péli mēni, Sebi — famotarki:
„S' nebà bofh svéde fnemal, f' fonza shárki
jih v' króno fplétal — kómu, rézi, kómu?!”

Ranile fo me svéde, shárki slati,
kerváve od bodtz fo vbóge dláni,
ki v' njih pozhíva moje trudno líze.

Jofht Shbogar

Dežela, kamor ne smejo Evropci

Himalajska kraljevina Nepal ljubosumno čuva svojo neodvisnost — Tudi narava sama jo ščiti

Himalajska kraljevina Nepal, ki se razteza v zaprtih dolinah med glavnim grebenom Himalaje in njenim podgorjem je Evropecem nedostopna. Kakor Kashmir je bil tudi Nepal nekoč jezero; počasi pa so si njegove vode izgreble zvod na južno stran in zdaj odtokajo. Proti severu varuje Nepal glavni greben Himalaje, proti jugu gosti pas ozek pragozd. Prvega pozimi sploh ni moči prečkati; drugi pa je prehodni le poleti in na jesen. Prehodnost tega gozda pa je sila omejena. Čeprav njegov pas ni širši kakor 16 do 20 km, je potovanje sila težavno in ponekod popolnoma nemogoče, saj se niti slon ne more preriti skozi bujno goščavo. Vrh tega je tu gnezdišče posebno hude malarije.

Evropci so skušali prodreti v Nepal s severa in z juga, vendar njih uspehi niso bili nikdar trajni. Ni še dognano kateri tip prevladuje med prebivalstvom: indijski ali mongolski. Jedro je nedvomno mongolsko, vendar je vladajoča rasa arijska in simpatična, zlasti žene, a je zelo mašne postave. Kakor vsi gorci, tako čutijo tudi Nepalci sila globoko ljubezen do svoje domovine. Ta ljubezen jim je dajala pogum v bojih z raznimi vsiljivci in osvajalci: z Indijci, Kitajci, Tibetanci in Britanci. Zato je Nepal danes čisto samostojna država: obenem je edino zakonite Indije, kjer procvita budizem v vzornih slogih s hinduizmom. Svojim zakletim sovražnikom v Indiji, Islam pa v Nepal ni mogel prodreti; tudi krščanstvo ne more čez nepalske meje.

Nepal je sicer kraljevina, njegov pravi vladar pa je ministrski predsednik maharadža Candra-Sam-Sur energičen in bistroumen mož, goreč reformator in sposoben državnik. Das bi lahko užival pomoč Evropecev, jo načeloma odklanja. Odpravil je suženjstvo in roboto, gradi ceste, mostove in elektrarne, vse brez Evropecev, ki jim je zabranjen dostop na nepalsko ozemlje. Tako politiko vzdržujeta dva važna razloga: strah pred evropsko gospodarsko ekspanzijo, ki bi pomenila politično in gmočno zaslužnje svobodoljubnega gorskega naroda in v nemali meri strah pred krščanstvom, ki bi zaslužnje njegovega duha. Vztrajno kljubovanje evropa je danes mogoče zgolj v tesnih himalajskih dolinah, na mejah indijskega in kitajskega sveta kjer varujejo narodno svobodo do neba segajoče gore in neprehodni pragozdovi.

Nepalski kralj

stvom, ki bi zaslužnje njegovega duha. Vztrajno kljubovanje evropa je danes mogoče zgolj v tesnih himalajskih dolinah, na mejah indijskega in kitajskega sveta kjer varujejo narodno svobodo do neba segajoče gore in neprehodni pragozdovi.

Zaklonišče mora biti opremljeno z lučjo, vodo in peskom, klopni, lopato, krampom, lomilko, suhim straniščem, nosilnico in z omarico za prvo pomoč.

PREBRISANI MOZ

Ko je neki možakar začel posedati do polnoči v gostilni, mu je žena nekoč zvečer ob desetih zaklenila vrata in v posteljo on pa je moral rad ali nerad prenočiti na vrtni pod rožnimi grmiči.

Drugi dan kaj napravi? Pazi, prijazni bralec!

Ko se je opravičil v gostilno, je snel vrata s tečajev in jih vzel s seboj in jutro: ob eni: ko se je vrnil, jih je spet obesil in zaklenil in njegova žena mu jih ni nikoli več zaprla in šla v posteljo, temveč ga je poznaje z ljubeznijo in milobo pobelžala.

sebe in prov kinal bo povedala, čegava je, de je bom nesu k nen mater. No, smrkla k'se nardila men in tem idem tukl engla straha, nuveki se d'suma in keku t'je ime.

»Mičca z Brega sem!«

»Ja zdej sem se šele spuznov. Sej s' res Mičca, sestrica ud mojca šušleca iz Grabna. Kar u moj fertah te bom zavil pa te bom dam nesu. Navarnost je za te de b' se prehladila. Če seš prehladila, boš dubila uslovsk kašel in boš rigala ket stu oslu. Seer na nis tku mokra ket sm t'stu. Toja sreča, smrkla, de je čist mal vode u Lublan in de te je kileka pukone držala. No, čimžeke sm t' že dol spravu, zdej na šem štumfke de t' bom nuge ubrisu. Mičca, tuk zdejla ti men nuveki, kudea s' imela pr vod za upravit, de s' not kadla. Moj majstr men učash prau, de sm tku nuumen, kuker de sa me lžanc, na butarsh u Lublana prpelal. Mičca ti sa praplava pa ribji župe, jest sm te na ven putegnu in rešu. Za bat se je, de ne b' zdejle kešen pulaj ud ked pršov pa b' imela midva uba se stisnat, pa t' toš oče zraun, al' pa tud mat. Če pride pulaj, ti kar tih bod in movi, guvoru bom sam jest. Tku se bom lagou ket Paulha, de bo use narobe zapisu, pol nej nas iščejo po gasah. Mi šustarsk lerfanti mama mužatne u glav ne pa ajduva slama. No, viš Mičca sej s' že kar suha in kuker nalaš dons tku sonce greje. Duma se puvedat ni treba, de s' pukusla ribja župca. Nazadnje b' bla še tepena Mičca kar tih bod, pa movi. Jest sm se tku ustrašu, k' sm te u vod zagledu, de su m' lase kar v lft stal. Rešu sm te, zdej t' pa tkula puvern: Jest sm lerfant, čez en let bom pa frej. Lerfanti sma revčki usik dan prlet! kašna kloufuta učash me pu boža kniftra učash pa kešna šlapa na ta zadna plat. Men je Pepe ime, pa m' usi prauja Laudon. Zdej veš, kdu sm. Dons ni treba duma puvedat, ta zaveda bom že jest uredu, ke se bo en mal puzabila. Toj oče m bo že dau

miži, da bo odkrnila voga, kadat bo k'do vrezl krivčino besedo, ki bi nasprotovala četi resnici? Mičca ne laže in tud ne bo. Za njo se ne bojim. Kaj to, če se potena po mestu? Izzine, da ne vem kdaj pa se tudi vrne in če pade sama vstane. Če se bo v življenju izgubila, se bo tudi našla in če bo desetkrat padla, bo desetkrat vstala.«

»Mičca, Mičca kaj te čaka v življenju?« je vzdihnil oče, mati pa je stonila k svoji spreji punčki, jo pobčala in prosila:

»Ljubi Bog, vodi mojega otroka na ravno, sončno cesto, brez viharja in nemira!«

Materina molitev ni bila uslišana.

Mičca je zbrala oblekice od punčke in šla po stopnicah k Ljubljanci, ki so bile ob Obre-zovi hiši nasproti Turjakega trga. Ob vodi ni bilo nobene perice, deklica se je sklonila, na mokri stopnici ji je spodrsnilo in Mičca je padla v vodo. Od strahu ji je zaprlo sapo, v plitvini je obsedela in si hotela pomagati, toda tok vode jo je odrlil od brega in obračal. Krilce se je namehurilo, dotik mrzle vode s toplim telesom jo je ovestil in Mičca je klicala na pomoč. Ljudje so postali na mostu in z grozo opazili v Ljubljanci otroka, ki ga zanaša voda sem in tja.

»Jezus, u vod pa en utrok gaga.« je zavpil čevljarski vajenec in zdripl po stopnicah, ki so vodile v podaljšku Turjakega trga. Ob vodi ni bilo nobene perice, deklica se je sklonila, na mokri stopnici ji je spodrsnilo in Mičca je padla v vodo. Od strahu ji je zaprlo sapo, v plitvini je obsedela in si hotela pomagati, toda tok vode jo je odrlil od brega in obračal. Krilce se je namehurilo, dotik mrzle vode s toplim telesom jo je ovestil in Mičca je klicala na pomoč. Ljudje so postali na mostu in z grozo opazili v Ljubljanci otroka, ki ga zanaša voda sem in tja.

»Jezus, u vod pa en utrok gaga.« je zavpil čevljarski vajenec in zdripl po stopnicah, ki so vodile v podaljšku Turjakega trga. Ob vodi ni bilo nobene perice, deklica se je sklonila, na mokri stopnici ji je spodrsnilo in Mičca je padla v vodo. Od strahu ji je zaprlo sapo, v plitvini je obsedela in si hotela pomagati, toda tok vode jo je odrlil od brega in obračal. Krilce se je namehurilo, dotik mrzle vode s toplim telesom jo je ovestil in Mičca je klicala na pomoč. Ljudje so postali na mostu in z grozo opazili v Ljubljanci otroka, ki ga zanaša voda sem in tja.

za eneh par dimov, de ne bom zmeri čike pu-biru pu tleh. Učash imam že keksen soldek, če ujamem keksen trinklet na šparam za nov rekele. U Krakovsk gaga mama ena hišca pa vrt, moja mat voz zelenava na plac, oče je bil šolnar na je že umru. Devet utrok nas je, pa sm jest ta nar starjši, zatu sm se šou učit, de b' mater prej pomagau.

»Malo je takih fantov, ko si t.« ga je pohvalil star gospod, ki je opazoval ves potek.

»Pud moja kana nubenega bulšga.« je odgovoril Laudon in pobolal Mičco.

»Veste, lode boži, mal heca je pa le, če en takle utrok u vuda pade, pol ga pa en Pez-dirju lerfant iz vude reš in v vašo punučijo nrmne pu štengeu na štengeu pred uštarjo. Pr' lnt in čaka, de se kileka pusuš.«

»Živja, rešitelj,« je zavnila mamka.

»Živja, Laudon,« je rekla Mičca.

»Živja, Mičca,« je vskliknil Laudon.

Na mestu je slišala besede žena, ki je prišla od živilskega trga, postala in se ozrla proti gruč ljudi. Otroka v rdeči obleki z belimi pikami je spoznala za svojega. Hipoma je bila na mestu, postavila cekar z zelenjavo in sadjem na tla in planila k njemu.

»Mičca, moja Mičca, kaj pa se je zgodilo s teboj?« in jo obšla.

»Né hudga gessa u Lublanca je padla, gaga je, mal ribje župce je pokusila, jest sm skoču u vuda in sm u vn prnesu. Ti lde so m' na pomagal.«

»Mama moja mama,« je klicala deklica in se stisnila k materi.

»Gessa, v neste soja punca dam, jest vam bom pa točel nesu,« je rekel Laudon.

Mičcina mama se je zahvalila navzočim in nesla svojega otroka domov. Laudon pa je pomnožil nesel cekar.

»Tkula, zdej sma na duma. Utroka dejte u postila, pa lipu čaj mu skuhite, de se bo pro-

grov in zaspav, pol bo pa dobr. Jutr bom pa pršu prašat, kuku bo e to smrklo, k' je men in drugm tukl engla straha prjadjala.«

»Koliko in kaj sem ti dolžna, ti dobri fant?« je vprašala Mičcina mat.

»Pejte no v lft med kaukel. Kugá pa je tu za Laudona enga utroka iz vude putegent? Adija, z Bugam, pa zdrav budite. Če me boš te kej nugal, pridte keke k Pezdirju pred štengeu, pa se boma zmeril. Moj majstr in nage gove žena sta tku zmeril ket bev kruh, re-de me imata, jest in moja mat pa uba. Zmeri me učita: fant, pridn bod, gvan špari, pamet nuc, na ldem punagi, kjer moreš. Sturu sm le soja dužnost, de Mičca ni utunila, ke je že gaga la Mud mustam. Puzdravte sojga muža, pa fanta Mičeta, k je biv moj šušle pr učenike Ba-hucu na Grabne. Adija!«

Laudon je vrgel čepico na glavo, stisnil Mičci roko, pozdravil mamo in odžvižgal.

Mičca in Laudon se nista pozabila. Bil je mojster in ji je še kot učiteljici delal čevlje in pritisnil krpe na preluknjane podplate, ki jih je izgladila ob vandrjanju.

Mičca stanuje tudi zdaj v sobi z okni proti Ljubljanci, kjer ima pogled na Breg, na most in Hribarjevo nabrežje. Zasluduje tok Ljubljanice in misli na davne dni.

Zimsko sonce obseva Breg in okolico, ona pa pozdravlja hišo na Bregu, iz katere je stopil poznjši ljubljanski župan. Živo si predstavlja njegovo osebnost v ta čas in besede:

»Gospod gospod!«

»Ja, ja Mičca, saj te vidim! Kaj pa delaš?«

»Skromne spomine pišem na staro Ljubljano!«

»Le piši, Mičca, in pridna bodi!«

S soncem gre topla, hvalščna misel na VI. soko.

Mara Tavčarjeva.

Valute v starih časih

V starodavnih časih je najrazličnejše blago nadomeščalo denar kot plačilno sredstvo

Od kreditnega in kovanega denarja nas vodi pot nazaj preko stehane surove ali v določene oblike vlite kovine, ki je predstavljala neko plačilno vrednost, in preko orodne plačilne vrednosti (n. pr. v krožju) do naravnega denarja. V starodavnih časih so ljudje plačevali tako, da so dajali za »nakupljene« predmete, ki so jih potrebovali, produkte, ki so jih sami izdelali in pridelali, na primer produkte poljskega dela, domače obrti, tova itd. To izmenjavanje vrednosti se je vršilo tudi na velike razdalje, iz ene dežele v drugo.

Mrčes za davke

Včasih so zavzemali ti plačilni načini kaj čudne oblike. V starem Peruju so zakoni zahtevali od vsakega državljanca točno plačevanje davkov, revni ljudje, tisti, ki niso ničesar zaslužili, so bili dolžni oddajati fisku, če drugega ne, v rednih presledkih vsaj majhne zavoje mrčesa, samo da bi jim ne mogel po zakonu nihče očitati, da živijo zastoj.

Živi ljudje kot valuta

Seznam naravnega denarja je presenetljivo bogat; začenja z zelenjavo in končuje s človekom. Sužnji so imeli v staroegiptski trgovini in v najstarejšem Rimu, kjer so jih šteli med surovinske produkte, veliko vlogo; južno od Čadskega jezera predstavljajo se dandanes najprijetnejši in najdragocenejši denar, kakor v Evropi zlatniki. Vse predmete omejujejo tam po sužnjih povprečne kvalitete. Njihova vrednost se dviga in pada po trenutnem stanju njihovega števila in po večjem ali manjšem povpraševanju kupcev. Tudi v Novi Gvineji je bil suženj se pred nedavnimi nekakšna denarna enota.

Denar iz soli

Zelo razširjena denarna vrednota je bil v starih časih kamniten denar. V stari srednji Evropi so ga predstavljali kamni, iz katerih so izdelovali konice puščice in sekire, ki jih je bilo treba uvažati od daleč; na Kitajskem so imeli v starih časih denar iz barvitnega žada, a okoli Vzhodnega morja je imel jantar vlogo našega papirnatega in kovanega denarja. Največje važnosti pa je bil denar iz — soli. Slavni potovalec po vzhodni Aziji Marko Polo nam opisuje to reč takole: »V deželi Kaidu izvirajo slani vrelci, iz katerih pridelujejo v majhnih ponvah sol. Vodo kuhamo kakšno uro, dokler ne izhlapi do nekakšnega zлата. To testo, ki mu daje ponva okroglo obliko, spečemo med dvema opetkami, dokler ne postane čisto trdo. Na ta solni prepečene potisnejo cesarjev žig in denar je gotov. Nihče ne sme pridelovati tega denarja razen v to pooblaščenih uradnikov.« Sol je bila v starih časih na Kitajskem državni monopol, 80 kosov omejenega denarja je veljalo toliko, kolikor pol beneške unče zлата. Sol kot plačilno sredstvo poznajo se dandanes v Abesiniji, kjer je vrednost 60 kosov tenkih solnih palic enaka vrednosti enega tolarja s 24 grami čistega srebra. Tudi ob Karaimskem zalivu je krožil ob času odkritja Amerike med domačini v ponvah skuhan solni denar. Vobče je ta denar poznala in upoštevala vsa severna Južna Amerika.

Plačevanje z rižem, pivom in rumom

Vse obvladajoča vloga žita kot plačilnega sredstva v deželi Faraonov je dovolj znana. Feničani so ga dajali za egiptski žitom plačevati svoja vina, dišave, industrijske produkte itd. Isto velja za Babilonijo, kjer so cenili že pred 5000 leti vrednost svojih zemljišč najpogostje po žitu, potem šele v srebru. Žitno zmo je veljalo tam kot težna enota kakih 47 milijonov. V nekaterih afriških deželah nadomestuje neka vrsta žita, imenovana »guspe«, vsak denar, a na Japonskem kakor na Kitajskem je imel riž isto vlogo. Neaka vrsta japonskega bankovca je bila preračunana prav tako na vrednost 160 l riža kakor na primerno vrednost v srebru. V raznih časih je veljalo tudi vino kot plačilno sredstvo, zlasti med starimi Grki in Rimljani. V zgodnjem srednjem veku so računali vzhodni Frizi svoje vrednosti v pivu, a prebivalci južnega Walesa v rumu.

»Zaklad« pomeni živino

Latinski besedi za »pecusa« živina in »pecunia« — denar kažeta že na prvi pogled na svoj izvor in pomen. Tudi nemška beseda »Schatz« — zaklad je pomenila prvotno živino. Stari Germani so plačevali globe z živino. Že pri Homerju najdemo precej reminiscenc na uporabo živine kot denarne vrednote. O zlati vojni opravi Glauka pravi v »Iljadi«, da je bila vredna 100 volov, a navadna Diomedova le 9 volov. Spretna sužnja je veljala takrat samo 4 vola.

Namišljen denar Kartaginčev

Ne samo žive živali, tudi njih kože in usnje, ki so ga ustrojili iz njihovih kož, je imelo včasih značaj plačilnega sredstva. Znano je, da je bil prvi »papirnati« denar Kitajcev iz usnja. O Kartaginčih nam poroča neki grški pisatelj: »V kos usnja zavijemo nekaj, kar ima velikost staterja (grškega kovanca). Nihče pa ne ve, kaj bi bilo, razen tistih, ki so izdelovali.

— Šime, kako dolgo sta živel Adam in Eva v raju?
— Do jeseni, gospod učitelj.
— Kako samo do jeseni?
— Ker poprej jabolka niso bila zrela.

jejo. Tako zavito in zapečateno pride v promet in o tistem, ki ima največ tega, menijo, da je najbogatejši.

120 polenovk za 48 vatlov blaga

V Islandiji so smatrali dolga stoletja polenovko kot nekakšen denar strogo predpisane vrednosti. V trgovini z Angleško je Islandcem veljalo n. pr. pravilo, da je 120 polenovk prav toliko vrednosti kakor 48 vatlov dobrega blaga ali 6 ton slada itd. Pol funta masla je veljalo 2 in pol polenovke. Tudi v Novi Fundlandiji so poznali polenovko kot valuto, a po drugih deželah so imele isto vlogo druge rbe.

Tudi jajca so delala konkurenco zlatu

Po vsem tem, kar smo doslej slišali, nas ne bo več presenetilo, če nam drugi viri poročajo,

Vpliv lune na vreme

Znanost pobija zmotno ljudsko mnenje o vplivu luninih sprememb na vreme, vendar pa ga ne more docela zanikati

»Maj je, vreme se bo obrnilo,« pravijo ljudje in trdno verujejo, da ima maj res tolikšno moč, da more ukazovati vetrovom, oblakom in temperaturi. In ta vera je že prastara, najmanj toliko, kolikor vobče vere in vpliv zvezd na človeško usodo. Izvira se iz tistih davnih časov, ko je bil človek bolj trdno povezan z naravo kakor današnji, ko je še vse pojave med dnevom in zemljo tolmačil s svojega tesnega človeškega stališča.

Kasneje je dobila vera v vpliv luninih sprememb na vremensko stanje tudi nekakšno znanstveno utemeljitev. Rudolf Falb je postavil konec prejšnjega stoletja o teh zavisnostih drzno hipotezo, ki je imela zelo mnogo privrženec, čeprav ne ravno v znanstvenih tabornih, ki so mu po večini nasprotovali. Vendar je imela njegova teorija ta uspeh, da so se znanstveniki začeli poslej resneje baviti s temi vprašanji, tako da jih danes lahko smatramo za razčiščene.

Privrženci Falbove teorije so se v vseh zadnjih desetletjih zmerom sklicevali na dejstvo, da je v nastajanju vremena odločilen vpliv sonca in da mora torej logično vplivati nanj tudi drugo nam najbližje nebesno telo, čeprav je neprimerno manjše. Vremenoslovci pa upravičeno zavračajo to trditve, češ da sonce ne vpliva na vreme s svojo gmo, marveč s svojim neenakomernim toplotnim učinkom. Dejstvo je, da tudi lunin solj vsebuje nekaj toplotnih žarkov, ali toplota, ki jo od njih prejema zemlja, je tako neznatna, da se niti meriti ne da, kaj šele, da bi mogla povzročiti kakšne perturbacije v ozračju.

Prav tako napačna je ljudska vera, da nam luna pozimi prinaša mráz. Vsak odrasčen človek ima gotovo toliko izkušenj o vremenu, da se tudi njegova opazovanja ujemajo s trditvijo, »če luna sije, pritise mráz«. Zveza je namreč zelo prosta: ako se vidi mesec, mora biti nebo jasno, pri jasnem nebu pa zemlja neprimerno močnejše izžarja toploto in se seveda bolj ohladi, kakor če je oblačno. Mráz torej ne pritise zaradi tega, ker je mesec na jasnem nebu, marveč ker je nebo brez oblakov. Mráz se torej neposredno podtika lunini, čeprav nima z njo nikakega opravka.

Posebno drže ljudje na lunine spremembe. Pravijo, da se s polno luno vreme zmerom spreminja. Nekaj resnice bo gotovo na tem. Vprašanje je samo, v kakšni meri? To je praznoverje utemeljeno? Dognano je, da je bila prvotno mišljena zveza med luninimi spremembami in spremenljivostjo vremena popolnoma simbolična in da so začeli ljudje ta dva pojva

da so v Costariki leta 1500 in v Georgiji leta 1865 imeli za denar — jajca. Indijanci ob gorah Amaconki so dajali isto čast voščnim pogajam določene teže, v britski zapadni Indiji pa so celo priseljeni Evropeci plačevali dolgo časa s sladkorjem. Tobak, dateljni, kokosovi orehi itd. v vlogi denarja niso bili tedaj nobeno čudo. V Tibetu plačujejo vojake s čajem in obliki opek. Ob ruski meji velja takšna opeka en rubelj. V stari Mehiki so imeli namesto denarja zrna kakava. Ta denar so celo že ponarejali. Zrna so prerezali, jim odvzeli jedro, napolnili njihovo mesto z zemljo in lupino spet zaprli.

Blago kot denar

Da je tudi oblačilno blago že imelo vlogo denarja, se razume samo po sebi. Ta denar so poznali domala po vsem svetu. Pri Skandinavcih je veljalo 120 vatlov blaga toliko, kolikor molzna krava. Arabski potovalec Ibn Jakub iz 10. stoletja poroča, da tko po Češkem tenke robčice, ki jih ne moreš za drugo porabiti kakor za denar. Prebivalci jih imajo tam polne omare. Zanje si lahko kupijo vse, tudi zlato in srebro.

Šele kasneje, ko je prvotni pomen oblada, spravičati v dejansko vzročno zvezo. Niti samemu Falbu se ni nikoli posrečilo priti do dokazov, ki bi dokazovali zavisnost teh dveh pojavov. Trdil je samo, da se je o tem privrkat prepričal 7. februarja 1888, ko se je pri polni luni hkrati pojavila tudi potres in vihar na plima, kar po njegovem mnenju ni mogel biti zgolj slučaj. Ker so snovi v središču zemlje v tekočem stanju, je sklepal, da mora tudi tamkaj povzročati luna plimo in oseko, zaradi katerih nastajajo potresi. Istim zakonom je po njegovem sklepu logično podvrženo tudi naše ozračje. Tur v njem povzroča luna plimi in oseki, slične premike, ki so odločilni za vremenske spremembe.

Falbovo teorijo o plimi in oseki našega ozračja so vremenoslovci proučili s številnimi meritvami in so ugotovili, da se zračni tlak res spreminja v ritmu luninih poti okrog zemlje, da pa znašajo te spremembe komaj desetino milimetra. Tudi na pomorski opazovalnici v Hamburgu so pred mnogimi leti po dolgotrajnem opazovanju dognali »očitne zavisnosti« med kroženjem lune in zračnim tlakom, in sicer v tem smislu, da vlada od septembra do januarja ob polni luni »najraje« nizek zračni tlak. Falb je slednjič podpiral svojo trditve tudi s primerjavami brzine vetra pri posameznih luninih fazah. Toda njegove številke se tako malenkostno razlikujejo od poljubnih splošnih vrednosti, da tudi ta dokaz ne more biti veljaven. Če luna vobče na kak način vpliva na vreme, potem gotovo neposredno, a ta način, da povzroča v ozračju malenkostno plimo in oseko.

Najtrdnjša opora, na katero so se zmerom sklicevali Falbovi pristaši, pa so znameniti »kritični dnevi«. Po Falbovi teoriji je običajno 25 kritičnih dni v leu. Okrog vsakega teh dni pa je še postavljena toleranca pet dni, in sicer dva prej in dva pozneje, v teku katerih se mora vreme spremeniti. To je na leto 125 dni, v katerih se vreme lahko spreminja, ne da bi se kršila teorija. Vsak tretji dan je kritičen in naj si bo vreme še tako muhavost, vseh teh dni se le ne more izogniti in tako mora prisiljeno kazati neko zakonitost, ki je v resnici ni.

Danes lahko popolnoma zanesljivo trdimo, da se vreme ne ravna po luninih poteh. Ob polni luni lahko na Angleškem dežuje, na dno celino je pa jasno nebo. Tega pa ni kriva polna luna, marveč edino le porazdelitev zračnega tlaka.

Zdravniški pregled egiptskih mumij

Je izvršil dr. Arnold Sachs s heidelberškega vseučilišča, ki je pregledal okrog 30.000 mumij iz dveh do 400 let pred Krist. Tako je dognal, da so imele najstarejše mumije praviloma dobre zobe, pozneje pa so se zobe zlasti pri višjih slojih vse bolj kvarili. Zobje 500 pri Gizehu izkopanih mumij se ne razlikujejo od zob sodobnega človeka. Dr. Sachs ni nikjer našel sledov sifilisa, zopet dokaz več, da je bila ta bolezen v starem svetu neznana. Govorost je našel samo na eni mumiji, ki pripada kasnejši krščanski dobi; potem takem govorosti, ki jo omenja sveto pismo, ne bi bila istovetna z govorostjo, kakor jo poznamo dandanašnji.

Vrabcí prodirajo na sever

Zadnja desetletja se zmerom pogostejše opaža, da se vrabci udomačujejo tudi v mrzlih severnih krajih, daleč onkraj meje, kjer se uspeva žito. H. Grotte objavlja nekatere zanimive podrobnosti o tem prodiranju na sever. Vrabcí prihaja v nova naselja zmerom kot človekov spremljevalec. Tako se je na pr. preselil na samotski otok Jamal na barhah, s katerimi so prepeljavali žito iz Omska. V zadnjih letih so se vrabci zaplodili po vsej obali ob Murmansku do Severnega ledenega morja. Prišli so z vojaškimi in civilnimi transporti. Zanimivo je, da je v Murmansku, kjer je tudi nekaj konj, nekako sto vrabcev, medtem ko v okoliških ribiških vasih, kjer nimajo konj, ni nobenega. V najnovijem času so opazili vrabce celo že na Noviji Zemlji. Ti anklični vrabci so se prelevili celo v selivce in se pozimi preseljujejo v južnejše kraje.

Starost povrtnin

Najmlajša zelenjava je endivija ali rezva, kakor ji pravijo na štajerskem. Vzgojili so jo nedavno Belgijci. Grah pa je najstarejši. V tej dobi se je pričelo polje delstvo v l. 3.000 pr. Krist. so poznali razen graha, boba in leče še pšenico, ječ-

men, oves, lan in neka sadna drevesa, vmes hrusko in po vsej priliki tudi jabolano. Korjenje je bilo znano že v srednjem veku. Sočivje se kajpada ne da izumiti. Samo zboljšati se more z obdelovanjem, izborom, krženjem in znanstvenimi metodami to, kar se je našlo v zemlji, skratka iz divjaka napraviti civilizirano zelenjad. Prof. Bos trdi, da je vsaj 1.500 rastlin prikladnih za človeško hrano.

Konjske dirke pred 3.200 leti

Praški univ. profesor B. Hrosny je napisal zgodovinsko študijo o konjeriji in konjskih dirkah. Pripoveduje, da so bile prve konjske dirke že pred 3.200 leti v stari Mezopotamiji v mestu Mitani. Reja dirkalnih konj je bila v tistem času na zelo visoki stopnji in konje so pred vsako dirko kopal v par, jih masirali in trenirali. Dirkalni konji so za časa dirk dobivali dijetno hrano in so sploh nanje mnogo bolj pazili kakor danes. Zahtevali so od njih tudi, da so čim lažji, da bi mogli tem hitreje teči. Ali so v onem času na konje tudi stavili in če so že obstojali »navijačji«, o tem nam g. profesor ne ve povedati.

Vitaminsí in nalezljive bolezni

O vitaminih je znano, da vzdržujejo normalno zdravstveno stanje živalskega in človeškega telesa. Manj pa je znano, da jajo tudi našo odpornost nasproti nalezljivim boleznim. Shermanovi poizkusi s podganami so pokazali, da so bile podgane ki niso dobivale dva meseca v hrani vitaminov A zelo malo odporne. Zakaj 75% jih je podleglo infekciji. Izmed podgan, ki so dobivale redno vitamin A, jih je podleglo zgolj 25%. Drugi poizkusi so dokazali, da so kure, ki so dobivale hrano s preneznatno količino vitamina D nesele malo jajc in še ta so bila jalova. Psi ki niso dobivali v hrani dovolj vitaminov B so bili zelo dostopni za izvestne bolezni. Podgane, ki niso 50 dni dobivale vitamina E, so očtivoale do generacije spolnih žlez. Podobnih primerov bi lahko navedli iz moderne fiziološke literature.

Za smeh in dobro voljo

ŽENSKA LETA

»Koliko let imate, gospodična?«
»Trindvajset!«
»In vaša mlajša sestra?«
»O, ta jih ima pa že čez šestindvajset!«

PRED SODIŠČEM

Sodnik: »Za obtožena zahtevati strogo kazen, mi pa še sedaj ne vem, kaj vam je prav za prav rekel.«

Tožilec: »Dejal mi je pred vsimi gosti v kavarni, da imam tak »ksiht«, da ne dobim zanj v vsaj državi primerne plinske maske.«

CENA ZA POLJUB

On: »Vaš bratec me je videl, ko sem vas poljubljaj. Kaj naj mu dam, da bo molčal?«

Ona: »Oh, za to malenkost je dosti pet lir!«

SLABA VEST

Mati: »Tonček, vstani, sola gori!«

Tonček: »Ali je učitelj že zgorel?«

HOTEL

Gost: »Pikolo, en konjak!«

Pikolo: »Prosim!«

Gost: »Koliko stane?«

Pikolo: »Šest lir!«

Gost: »A, vraga, saj sem vendar dajal zmerom le tri lire!«

Pikolo: »Seveda, ampak včeraj smo postali hotel.«

KAJ OČE

Gospodična višje dekliške šole: »Gospod profesor, ali je res, da je bil vaš oče navaden pastir?«

Profesor: »Res! Zato pa moram tudi jaz, ki sem njegov sin, gosti pasti.«

VSJAJ NEKAJ

Zdravnik: »Ali res ni druge osebe, ki bi vam stregla, kot ta zapiti po žganju smrdeči Balantini?«

Kmet: »Fustite mi ga, gospod doktor, žganje ste mi prepovedali, ali ga ne smem vsaj vohati?«

PREVIDNA SLUŽKINJA

»Slišite, Mina, zakaj pa ste postavili kosa z otrokom na mizo?«

»Zato da bom slišala, kadar bo padel na la.«

PRENAGLIL SE JE

Bolnik: »Gospod doktor, bil sem v lekarni in tam so mi svetovali...«

Zdravnik: »Jasno! Namesto, da bi se takoj zaupali zdravniku, ste šli v lekarno. Radoveden sem, katero oslarijo so vam tam svetovali?«

Bolnik: »Svetovali so mi, naj grem takoj k vam...«

PO PREGOVORU

Učitelj: »Pravimo: Kar ob Novem letu, to vse leto. Ali ve kdo kak primer?«

Petrek: »Prosim, na primer: Kdor se na Novo leto ubije, je mrtev vse leto!«

STEDLJIVOST

Mlada gospa pride k optiku in želi toplotner. Optik jo vpraša, če želi Reomirjev ali Celzijev. »Prosim vas, kakšna pa je razlika med njima?« vpraša dama. »Pri Celzijevem toplotneru vročota pri 100 stopnjah, pri Reomirjevem pa pri 80 stopnjah,« ji pojasni optik. »No, potem mi dajte rajši Reomirja, ker moramo štediti s kurivom, ki je sedaj zelo drago!«

NESREČNI PTIC

Žena: »Si slišal stari? Tridesetkrat je zakukala kukavica — trideset let bom še živela!«

Mož: »O, da bi dobil jaz tega ptica v roke!«

NI TEŽKO

Neka dama je v družbi vprašala nekega kipaža, če je kipařstvo težak posel.

»Pač ne, gospa! Treba vam je samo kos marmorne in dielo, nato pa odbijete ono, česar ne rabite.«

NI RES!

Janežek: »Atek, mi smo se v šoli učili, da je bil Adam prvi človek na svetu. Pa to ni res!«

Oče: »Kako to da ne?«

Janežek: »V naši ulici je trgovina, ki ima na tabli napisano: Adam — prej Pospilil!«

OSLA STA TU!

Dva turista sta najela osla za jutranjo turo. Voznik jima je naročil: »Prosim, bodita točna. Ko prideta vidva, bosta tudi osla tukaj.«

Križanka št. 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		13	14	15	16
17						18						19				
20					21				22			23				24
25								26				27				28
34	35		36				37								38	
39		40				41						42		43		44
45						46					47	48	49	50		
51								52			53	54	55	56		
					57	58	59	60		61		62				
63	64		65				66			67	68			69		70
										73				74		75
76		77					78	79					80	81		
82	83					84	85			86			87		88	
89								90					91			

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. otok v Tihem morju, 13. rastlina ovjalka, 17. vsak posameznik človek, 18. izdaja vrednostnih papirjev, 19. suhe žitne bilke, 20. zabava, prireditve, 22. ropati, krasti, 24. španski splošni, 25. veličonočni vzklík, 26. oblika pomožnega glagola, 27. protesti, prizivi, 28. beseda, ki podkrepi ugotovitve, da se nekaj dogaja ali se je zgodilo, 30. reka v Srbiji, 33. čestovica, 34. domača žival (srbrhrv.), 36. njega, 37. portugalski državnik, 38. čuti organ, 39. moško ime, 41. imena, označbe, 42. ruska reka (množina), 44. v Savi, 45. uslužbenec radijske postaje, 49. moško ime, 51. moško ime, 52. sukanec, 53. mesto blizu bivše albanske meje, 55. vrsta žganja, 57. redek gozd, 60. sklon osebnega zaimka, 62. beraški godec, 63. medmet, 65. kuhinjska potrebljica, 67. zločin, 69. lakota, 71. plača vladarjev, 73. svetopisemska oseba, 74. nikanica, 75. egiptovski bog, 77. azijska država, 78. čaša, posoda za tekočino, 81. bajeslovni angleški kralj; oseba iz Shakespearejeve drame, 82. ptica, 84. mesto v Rumuniji, 86. samci vrste domaćih živali, 88. kazalni zaimke, 89. drevo, 90. drevo in sad, 91. skupine čebel.

Navpično: 1. otok severno od Avstralije, 2. domača žival, 3. zabaven, dobre volje, 4. svetopisemska oseba, 5. mlaka, plitva, stoječa voda, 6. prižnica, 7. žensko ime, 8. italijanski predlog, 9. izpodbijati, krasti, 10. afriška reka, 11. v hijeni, 12. meseč, 13. sad, 14. italijanski spornik, 15. celina, 16. mesteca južno od S'rajeva, 19. večji bankovci, 21. glet, 20. navpično, 23. vas v Ljubljanski okolici, 26. država v Južni Ameriki, 28. osebni zaimke, 30. prozozidar, 31. zavetišče, pribežališče, 32. pol vaje, 35. jajčasto oblika, 36. je v kmetijstvu in vrtnarstvu nepogrešen, 37. pridelek, 40. sveta žival v veri starih Egipčanov, 41. nikanica, 43. del mase, 46. mesto v Albaniji, 47.